

DIDASCALIA PRIMA

Stephani pugna, gloriosissima victoria

NUMQUAM virtuti molle documentum est: nec virtutis materia laudanda sed virtus; quippe in ardua tendit animus; victoriamque elevat certaminis modus; ut non solum homo nanciscatur triumphum, sed & trophæum: igitur elucet labor victus, ac perfruit æternum virtutis decus. Cuncta enim adversa sustollit, non succumbit: stat recta sub quolibet pondere; nec onus, onus illi. Ubi deprimitur, pondere adverso uti in bilibra elevatur. Quasi invulneribus periculis offertur; & gaudet vulneribus sine vulnere animus, quasi in illis videret cælos apertos. *Sola virtus (inquit Seneca, Epist. 27.) præstat gaudium perfectum & securum. Si quid obstat nubium modo intererunt; quæ infra feruntur, nec unquam aem vincunt. Lux in tenebris lucet, nec umbra comprehendit. Erigitur virtus, cum tæta est & impulsiva:* subdit idem, *Epist. 94. Sicut in Olyvia, v. 57, accinit: ac in Hercule, Olyvio, v. 1562.*

Virtus elucet in arduis.

Senec.

Idem.

Plao. 7

Exultatio virtutis in patet

Senec.

Generosus ardor malis vires capit. Locum virtus habet inier astra.
 Quid ergo dicit nostra Tautologia? *Lati-ficabilis in gaudio.* Exprimitur gaudij materia, vel forma? Forma, quippe gaudij gavisus, cuius exultat animus. Mirabilior gaudij forma, modò ex contraria materia: quandoquidem animus virtute claret insignis, si gaudens exultat pennis. Gaudio gaudet homo in & ex gloria, haud in ærumna: etenim cordis carnisque tormentum non potest causare gaudium; expellerque dulcedinis voluptatem, quicquid ingerit dolorem. Haud moleat, quodcumque noceat: verum cum virtuti placeat, quod patientia corda vulnerat; dolore veniente gaudet, qui tormenta querit in ostensionem virtutis; ut eluceat per vulnera flamma pectoris, inveniens in deliciis theatrum latentis amoris. Idem, qui dudum, v. 1564.

Virtutis est domare; quis cunctis pavent.
 2. Occurrit in argumentum propositi virtus Stephani. Periculis offertur, quasi invulnerabilis. Laborabat sine pondere laboris. Non succumbit, cuncta adversa sustollit. Non deprimitur, elevatur. Pennis mulcetur: impellit virtus, gaudet pectus, non vulneratur vulneribus animus;

sed plenus exultationis, gaudens inter dolores suscipit lapides. Locum virtus habebat inter astra, dum flammam pectoris ostendebant vulnera: gaudebat, exultabat: & cum invenisset, quod eius amoris virtus avidissimè quærebat; voto, turbine lapidum voluptuosè potius, ictibus felix vidit calos apertos.

Per tot lapides Petra coniungitur ungi; Ad quem melis ovans, per vulnera sacra vocatus, Sanguine fecit iter: cupiensque in premia vitior, Luminis cordis habens, calos conspexit apertos.

Ita Arator. i. in *Æt. a. v. 595.* Gloria sursum emicans, eius virtutem invitabat in constantiam. Vidit gloriam. Vota concupiscunt, quod oculi decertantis superius cernunt. Non erat femita in cælum, sed violenti rapiunt illud. Unde cum Stephanus anhæret, atque sursum esse splendidum æther; ut ingredi posset, sanguine fecit iter; & quæ fulgebant in terra, virtutem collocaret inter astra. Dicit Stoicus, *Epist. 71. Nisi beatus est (inquit) in summo bono non est. Quod summum bonum est, supra se gradum non habet. Quod summum bonum est? Si modò illi virtus inest: si illam adversa non minuant: si manet, etiam comminutus corpore, incolumis. Manet autem. Virtutem enim intelligo animosam & excelsum; quàm incitat, quicquid infestat. Hunc animum induunt generosa indolis juvenes.*

Ita ergo oculi Stephani, comminuto corpore, integro pectore, intenderunt in cælum; ut ad dexteram Patris Christum viderent sedentem: Christusque è sella surrexit, ut Stephani certantis videret etiam virtutem. *Benav. lib. 2. Hor. success. Epigramm. 43.*

— Iesus bipatenti plaudit Olympos Stanque vider pugilis prælia mira sui.
 3. Subit mentem stupendum corporis eius, post mortem cadentis, miraculum; & mirabilioris fortitudinis signum. *Immobilis (ait Ambrosius in Psalm. 61. 7.) nullo erat mortis timore commotus. Non movit se Stephanus. Non moverunt saxa, ipse in petra, qua in crucamina stans, flexit genæ. Beda, de Loc. sanct. cap. 3.*

Stephanus - nus dum lapides suscipit, calos apertos conspexit

Act. 7. 56.

Arator;

Senec.

Cur qui subebat, in Stephani certaminis stabat.

Ibid.

Behavi;

Ambros;

Pende

Castell.

Alapid.

Cesit lapis impulsus Stephani corporis, in illo cadentis.

Arator.

August.

Cur eius mors plauditur tribulatio

Iob. 6.

Sousa.

Ad lapidum istum, ræquam lapis Stephanus.

Pende miraculum. Ibi (ait Anton. Castell. in Devot. Peregrin. lib. 3. cap. 4.) lapis super quem post mortem corruit corpus sanctissimum Stephani: in illoque corporis signa impressa videntur. Alapid. in *Æt. loc. cit. subdit: Signa & effigiem capitis & scapularum S. Stephani lapidi, dum expirans retrorsum caderet, impressa etiam in eo ostendi.* Idem ibid. *Lorius, & Bagatta, in Mirabil. Orb. Tom. 1. lib. 5. cap. 1. Append. 2. n. 14. & Tom. 2. lib. 5. cap. 2. n. 49.* Quorsum huiusmodi portentum? An ut duriora ostenderet fidei iudiciorum corda, dum cedebant durissima saxa? *Dixit Arator, d. a. v. 592.*

— Lapidis Iudæa rebellis In Stephanum lymphata rapis: qua crimine duro, Saxea semper eris.

Aliam causam cogitat Augustin. de *Sanctis, serm. 5. Stephanus (inquit) triumphali morte præcessit.* Mors gloriosa, cadente corpore, & triumphante agonizante virtute; sed non triumphalis, quippe iacet ut victa materia corporis. Mors pretiosa, ubi victicem animam mittunt in cælum tormenta. Vicit anima victo corpore. Non ita in certamine Stephani. Morte triumphali præcessit: cadente corpore, corpus etiam hostes vicit: igitur si aliorum Martyrum corpora cedunt illarum instrumentis martij: instrumenta martyrij cedunt minuta Protomartyris corpori.

4. Intelligitur modò Iobi in propositum cogitatio. *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea est.* Mellius Sousa hic: *Ut valeam in duris patiens consistere rebus, Saxea vis non est, neque corpus abæna moles.*

Utique: non corpus humanum chalybs, neque præcordia silex: pater oculis. Cur igitur vulnera sua, plagasque referens Iob, asserit, in quo rubent, corpus non esse adictus, ut as? Exponit virtus Stephani, quod denegatur conditioni humanæ; ostendens esse humanum, ut vulneribus cecidit; & esse chalybeum, ut lapidibus prævaluit. Lapis sensu caret: corpusque Stephani ad vulnera riget; ut claret robur cordis, in debilitate carnis, singulari constanti, etiam aditit vulneribus super vulnera: quandoquidem sensibili corpore validissimè causa virtutis, ad lapidum ictus cum sensu, sine sensu tamquam lapis: erat enim fortitudo carnis: ad lapidum violentissimum impetum: plusquam fortitudo lapidum. De C. Fermio dictum

Tom. VII. Taut.

(potius sciam) ita virtute valuisse; ut pectus exponeret malleorum tuncsonibus, ut emerere singularis virtus. Modulatur Laurent. Hæcitanus in *Microcosm. Emblem. 60.*

Viribus ille fuit tam magnis Fermius olim, Creditur, ut tellus vix habuisse parem. Incudi potuit nudum supponere corpus, Qua super admittit cadere saepe viros. Est miranda quidem vix maxima corporis huius:

Vix natura sagax limbe clausa suo. Sanè mirum, quòd caro vinceret ferrum, quasi in illa fortitudo lapidum; operatione ultra naturam, propter virtutis constantiam. In Stephano fulget verum, quod in roboris admirationem commentitium: equidem si habuit carnem, quæ ferreis tuncsonibus lapidum cederet; adfuit lapidis habuit & carnem, quæ ferrum vinceret, admirabili pectoris robore: quippe tam sanè mirabile, quòd aliorum impulsui lapidum cedat caro inanis corporis; & motui Protomartyris corporis cederent lapides.

5. Lapis nequit flecti, estò accidere contundi. Probatur ictibus: prius deficiet, quam flectatur. Hæc consilio lapidis, verum non humani corporis; uti in præsentia theatro; quò videtur in carne, non carnis, sed lapidis singularis conditio: etenim admittit lapidis ita fortissimum pectus; ut accipiendo, factorum repelleret ictus: cum cederent lapides impulsui cadentis corporis, quin illorum duritie, & crebra eiaculatione; mollis caro flexibilis potuisset utcumque flecti. Lapis nec habet sensum, aut mortuum: corpus dolet, quippe habet motum & sensum. In corpore carneo, mirabilis ex virtute lapidis constitutio: quandoquidem in certamine propter eximiam virtutem, corpus lapidibus exhibebat tamquam lapidem. Huius erat fortitudo, non natura, ut ex fragillitate plus emerere victoria: etenim stantem pluvia lapidum non movet, vulnera ex illis non sentit: imò pugnat, pugnaces debellat, ovat triumphat, sine ulla doloris demonstratione, quasi lapidum ictus fierent in lapide. *Gaudet lapidibus Stephanus (ait Gregor. Nyssen. de Beatitudin. cap. 3.) undique petitus: ac veluti suavem quandam vorem, crebras lapidum ictus, in modum foculorum nivis incidentium corpore cupido excipit.* An lapides, in turbine crepitantes, nivis receperunt naturam; ut Stephani pectoris resisterent flammam? Cor maxime perire æstabat, igitur in nive plus ignis valebat.

In corpore carneo lapidis mira conditio.

Greg. Nyssen.

lib Niv.

Robur Fermij singularis

Hæcti;

Stephani carni saxum cessit.

In corpore carneo lapidis mira conditio.

Greg. Nyssen.

Virtus erat praevalens, ubi praevalabant lapides. Petrae celsae sunt. Ampliores vires flexibili carni dedit cor. Iam aenea est, dum recipiunt lapides signa corporis, quasi non essent lapides. Manet virtutis vestigium, & trophaeum, visa lapidum mollitie fragilli, atque carnis indomitae fortitudinis. Iam fortitudo lapidum, fortitudo carnis. Iam Stephani caro, caro aeneae; igitur eius corpori cedunt durissima atque durissima saxa. Futilis, fortissima pugna.

Eius in cedente saxo, virtutis vestigium, & victoria trophaeum.

Benav. d.

En minus illa premit, quod magis arma movet. Sumpsit, seu arripuit conditionem cordis, conditio carnis: etenim ut succinit, qui dudum:

Idem.

Mens adamas Stephani. 6 Hoccine admirabile signum ad Pauli conversionem extendit Arator; maxime cum ultima verba dirigerentur Stephani in conversionem durissimi cordis Pauli, super quod mortuus jacuit, ut mollesceret. Unde Augustinus de Divers. serm. 94. subdit: *Panas, verba ista audivit Paulus? Audivit subsannans, sed vristi.* Idem Chrysostomus in Parascov. Orat. 2. Hinc Arator, d. a. v. 618.

August.

Arator.

Cum sidera Martyr, Canniffices infima petunt: fors prima relevat, Exemplumque creat, quod talia bella generant

Plin.

Solin.

August.

Hoc de fonte fuit. De Tritano, Pompeij Magni milite, ait Marc. Varro, ex quo Plinius, lib. 7. cap. 20. inquit: *Hostem ab eo ex provocatione dimicantem, inermi dextra superatum, & uno digito postremo correptum, in castra transiit.* Ita legit Ferdin. Pintian. Sic etiam refert Solinus, cap. 4. *Captum digito uno in castra imperatoris sui reporsavit.* En speculum victoriarum Stephani in conversione Pauli, dum super cor eius faxeum, corporis cadentis impressit signum; ut ex eius impressione imaginis, constaret duritiam celsissae cordis. Ideo erectus est Paulus, quia in terra inclinatus exaudiens est Stephanus (inquit Augustinus in eius Festo, serm. 1. & 4.) Nam si Martyr Stephanus sic non orasset. Ecclesia Paulum non haberet. Provocavit Saulus Stephanum, sed cadens dextra inermi superavit Paulum. Pugnae exitus declaravit felicissimus, quantum interfectoris fortior iniuste in terrectus. Quam valida veritas, quam oppresserat calamitas. Ostendebat lapideum pectus, qua Paulus origine natus:

dum cor carneum converterat in lapideum. Haud blandimini cedebat lapis cor, verum cadente Stephano lapis celsit. Talia bella generant hoc de fonte fuit: reportavitque postremo uno digito in Christi imperatoris castra (exultantem pugnantem in aliena Synagoga militiam) profertentem mentis ac pectoris conversionem; eod quod Stephani atletae lapis cor suscepit veram imaginem. Mutatio dexterae Excelsi, ut eluceret conversione gloria triumphi. Alio cecinit Ovidius, 1. Metam. fab. 7.

Saxa (quis hoc tredit, nisi sit pro teste vetustas?)

Ponere duritiam capere, suumque rigorem, Molliri que mora, molliri que ducere formam. Inque brevi spatio, Superiorum Numine, saxa

Missi viri manibus, factem traxere virorum. 7 Praedixit lobus & Pauli naturae conditionem conversam, & Stephani praefulgidam splendore coronam: etenim adillar Solis, radijs illustrantis terram, de meliore luto finxit praecordia Titan. Terra igni subversa est: locus sapphiri lapides eius, & gleba illius aurum. Arabismus ita exponitur a Sanctio & Maluenda: *Loco lapidum sufficit Sapphiri, pro glebis aurum in terra cordis.* Addit Pineda: *Mutationis rerum exemplum.* Nihil mirum in praesenti spectaculo; dum utriusque videtur prorsum mutata conditio: igitur in Stephano, pro lapidibus sufficit sapphiri; quippe qui fuerunt lapides, iam sunt lapides pretiosi, qui ob fidei constantiam, eius ornant coronam: & in Paulo, mutato corde, igne Stephani, aurum fulget pro gleba tenacis improbitatis; quippe in mutatione rerum signatur vas electionis. Lapidem enim Pauli gemmas tribuerunt Stephano, ut super caput eius coronam Christus poneret, & de capite pretioso. Prece Stephanus cor lapideum Pauli convertit in aureum; etenim, quia lapideum, tamquam vas perditum: mutatione cordis, copia lucis species caeli in visione gloriae, vas admirabile, opus Excelsi. In faxis natus Stephanus. Paulus scopulis natus, ille natus mortalitate, Paulus duritie. Quos imbres montium rigant, non habentes velamen, amplexantur lapides. Amplexatus est Paulus in vita dum, gratia mollivit cor. Semel lapidatus est Stephanus in morte, ne lapis esset cor Pauli: florente utroque & in caelo & in terra; alteri concessa, alteri praeparata corona;

Cenver. fioni Pau li inicit certamen Stephani,

Ovid.

Iob. 28 a 5.

Sanct. Maluend.

Pineda.

Mira mutatio lapidum Stephani & Pauli.

Iob. 24: 8.

Invenit Satyr. 6. v. 11. Primum inter Martyres, quia primus.

Pined.

Marbo.

August. Cur Sapphiri con fertur:

Sanct.

Maluend.

Stephanus inermis Pauli suscepit.

Cur reserium ple adituerp radijs.

Quippe aliter tunc orbe novo, colloque recenti Vixabant homines, qui duro robore nati.

8 Aliquid latec in metaphora summi decoris & praetij, ubi inter gemmas pro lapidibus dumtaxat sufficiunt Sapphiri. Lapidus lapidibus susceptis respondet; & non alij inter splendores nisi Sapphiri decent. De huiusmodi gemma (quae dicitur Sacra) Pineda loc. cit. ait: *Sapphirus primas gemmarum.* Hinc Marbodaeus in *Capillor. enchirid.* cap. 53. accinit: *Quam natura potens tanto ditavit honore; Ut facer & merito gemmarum gemma vocetur.*

Ovid.

Iob. 28 a 5.

Sanct. Maluend.

Pineda.

Mira mutatio lapidum Stephani & Pauli.

Stephanus inermis Pauli suscepit.

Cur reserium ple adituerp radijs.

En locus insignis: lapides ipsius & alta Mania sapphiri, gleba fulgentis & auri. 9 In idem propositum, etiam aliud, dixit Seneca. *Turpe est odioso, quem laudes: quanto vero turpius, ob id aliquem odioso propter quod misericordia dignus est? Vir magnus & iustus* (inquit, 3. de Ira, cap. 29.) *fortissimum quemque ex hostibus suis, & pro libertate & salute patriae pertinacissimum, suscipit: & talem sibi civem, talem militem contingere optat.* Vidit Stephanus Paulum patrem, zelo legis flagrantem; atque sibi optavit militem. Vidit pro libertate & salute patriae pertinacissimum, sed phreneticum. Ut rediret sanitati mentis, necessaria erat in furente misio sanguinis. Media pertundenda vena, ut salus illius rationi, & naturae Pauli attemperaretur gratia: Pauloque sanitas mentis a Stephano misio est restituta; quippe ut rosarium spinis atque pupugit praecordia. Sic enim transit in aethera,

— Tellus quem dura crearat. Sumpsit ergo Paulus cadentis Stephani vexillum, qui aemulator abundantius extiterat paternarum traditionum. De praerogativa primatus martyrij & gloria loquimur Tautol. seq. Didasc. 5. & Tom. 8. T. 10. ad illud: *Propter electos quos elegi.* Modò ut in alias sit transitus, notanda conditio specialis, qua eminet ut pretiosior Sapphirus. *Punctis aureis purpureis rutilat Sapphirus:* inquit Aben-Ezra in *Canic. 5. 14.* Epiphanius de 12. *lapid.* cap. 3. *Sapphirus gemma purpurascit, ut species purpura nigra.* Maluenda ad illud *Canic. 1. 11.* *Murennulas aureas vermicularas argento* (ubi Chald. *ex Sapphiri*) legit: *Cum punctis, stigmatibus, vulneribus imaginibus.* Stephani imago elucet clarè in Sapphiro, ut ei commendetur singularis pretiositas, quarenti bonas margaritas & gemmas. Cuncti Martyres induunt purpuram, sed multi ex illis illarum adillar unico vulnere effiant animam. Lapidatus est Stephanus. In vulnera multiplicati sunt ictus, confusio sanguinis crebris, colore, & specie nigri sanguinis: punctis, stigmatibus, plagis, vulneribusque purpureis, conformis factus imaginis filij Dei, qui in eius certamine lux fulgentissima & fax: equidem, ut ailerit Lorinus in *Aet. d. v. 56.* *Generosum militem Danicis conspecta cicatrices animarunt; armasuntque ad pugnam.* Quid si uti pretiosior Sapphirus, illustrior virtute, dotibus Protomartyr primaria gemma? Lapidum enim

Mell. Souf.

Seneca.

Paulum pugnat, ut frang. redderet.

Lucet: 5. v. 22.

Conditio & color res sapphiri.

Maluend.

Christus in pugna Stephano ostendit vulnera.

Lorin.

Sapphirus, lapillus summe pretiosus: primas, quia primus: & in signum Stephani obijctur inter gemmas Sapphirus gemmarum decus; quoniam dum duros lapides corpus mortale suscepit, primitias Martyrum Deus eius in sanguine dedicavit. *Prinicerium Martyrum* plaudit Augustinus, d. 1. Protomartyr atleta inter pugiles primarius, quia primicerius: eiusque Ipeculum iure exponitur Sapphirus; quippequam praestantia, aliorum mire fultit ad pugnam virtus virtutum, sicut ob pretiositatem designatur Sapphirus gemma gemmarum. Antesignani munus, è manu haud dimittere vexillum, quando vitalem habere halitum. Vel post mortem virtus Stephani habuit signum Dei vivi: eteniam vel dum lapidatus cecidit, Paulum strenue digladiantem superavit, trahens dextra inermi, uno digito in castra Salvatoris; qui gloriabatur potens vetulae Synagoga à virtute deficientis. Mihi lanceam primus in castra hostium, & valens cecinit clasicum: indixit bellum, & alios excitavit in triumphum. Unde inter victores victor & illustrior Stephanus, sic ut pretiosior inter lapillos Sapphirus; igitur ut Deus in Sanctis suis mirabilis videretur, & castra strenue sequantur; in virtute atque fervore certaminis, dedit voci suae vocem virtutis. In Paulo patuit, cuius animam decoillat suscepit, & Salvatori obtulit. Vide Cardinal. Vitricae. lib. 2. cap. 11. in *Maria Oigniacens.* vit. ubi illa vocat Stephanum, *Rosarium Paradisi.* Iure, lapis, uti rosas sibi cadens in coronam plexit, & spinis Paulum in conversionem pupugit; pretioso sanguine glebam cordis Pauli auream deducens in caelos, atque lapides ad mortem convertit sibi in sapphirum. Ecce singulare theatrum, spectaculum miraculorum. Soufa in loc. praefat. Iob: Tom. VII. Taut.

Hh.

tu.

turbine in uno tulit & pertulit multipli-
cata martyria. Prosper, *Epigramm. 69.*
Lapidum asperitas nequit terrere volentem.
S. Prof. per. Sed eruo ille parem illi spondebat honorem.
10 Adhuc in Sapphiro micat speci-
men triumphii, palmeque Stephani Pro-
tomartyris, iunctæ nativitati Salvatoris,
ut promissi, *Tautolog. 1. Didasc. 6. n. ult.*
Unde Augustin. d. *serm. 1.* inquit: *Cele-
bravimus hesternâ die natalem, quo Rex
Martyrum natus est in mundo: hodie cele-
bramus natalem, quo Primitivus Mar-
tyrum migravit ex mundo. Oportebat
enim, ut primum immortalis pro morta-
libus suscipere carnem; & sic mortalis
pro immortalibus suscipere mortem. Ideo
natus est Dominus, ut moreretur pro ser-
vo; ne servus timeret mori pro Domino.
Natus est Dominus in terris; ut Step-
hanus nasteretur in caelis. Ingressus est Do-
minus mundum, ut Stephanus ingrederetur
in caelum. Altus ad humilia descendit,
& humilis ad alta ascendit. Filius Dei fa-
ctus est hominis filius, ut filios hominum
faceret filios Dei. Ferè eadem Fulgentius,
d. *Protomartyr. & Pauli conversio.**

11 Delicatur modò dabitur, de quo
Ioe. cit. *num. 5.* Patrio Lythis illustri mi-
raculo, dixerunt cives: *Dij similes facti
hominibus, descenderunt ad nos.* Locuti
sunt uti Ethnici circa ignorantia, quasi
posse esse plura Numina. Miraculum
factum esse postea Numina. Miraculum
factum esse supposito miraculo, Deum
descendisse de caelo. Necessarium, quòd
miraculum fieret, si Deus de caelo descen-
dit: verum maius miraculum in causa,
quàm salute restituta: etenim non ita ma-
gnum, quòd Ddus descenderet de caelo,
quàm quòd Deus descenderet tamquam
homo: igitur descendente in terras fie-
bant miracula: verùm Deus-homo in
mundo cuncta prodigia. Planè, & verè.
Sed inquit. Cur non dicunt, videntes ho-
mines mirabiles, sibi similes, apparuisse ho-
minem similem Numini, sed Nomen de-
scendisse de caelo simile homini? Nequibat
dici, quòd nequibat esse. Non enim pote-
rat homo Deo similis ascendere in caelum,
quin de caelo Deus-homo descendisset in
mundum. A descensu maiestatis, pende-
bat ascensus hominis: à mortalitate immor-
talitas, à labore felicitas, à poena gloria,
à morte vita. Cuncta fausta ab huiusmodi
descensu: cuncta felicia ab huiusmodi
miraculo, quòd dirigebantur vota homi-
num; sed caelum caelorum: Deusque simi-
lis homini de caelo descendisse dicitur,
parta ut tota felicitas ab homine denote-

Dei ho-
mo immo
docuit
prodigia.

tur: igitur quos habebat clausos; Deo ca-
ro factio in hoc mundo, iam videt caelos
apertos. Ascendere in caelum nequibat,
quia Deus homo non descenderat: & ho-
minum in caelum iam præsignatur ascen-
sio; quippequàm in hoc mundo videba-
tur Deus homo. *Ostium apertum est in
caelo, & statim vox prima facta Ioanni:*
Ascende huc. Unde caeli fores pervia, quæ
tot sæculis vœtibz adamantinis clausæ?
Supra sedem vitus sedens. Quis ergo ille?
*Verbum unitum humane carni, in throno
Virginis: Anselmus de Virg. conceptione.*
Semitam in caelum ignoraverat avis, quia
nullum ostium in caelis: visoque Deo ho-
mine, dicitur homini: *Ascende;* siquidem
hominis in caelum assumptione, ex eo quòd
in terra videretur Deus homo. Hic eius
mortalitate oriunda beatitudo mortali ge-
neri. Ut Deus similis homini, in mundum
introivit; homo Deo similis super æthera
ascendit. Ut immortalis pro mortalibus
suscepit carnem, homo gaudebat ascensu
in æternam beatitudinem: visoque in thro-
no Verbo carne, homine Numine, homo
invitatur ad ascensum & introitus; quip-
pe statim in caelis ostium apertum.

12 Hinc haud casu simul celebratur
nativitas Salvatoris, ac natale Proto-
martyris. Apparuit Dominus in mundum
descendens de caelo: videret Stephanus in
caelum ascendere, egrediens de mundo.
Necesse erat, ut hic introiret; quòd ille
descenderet. Quòd ille ingrederetur ho-
mo similis Numini, dum hic egrediebatur
uti Deus similis homini, relinquens
patulam viam, ut homo possit ascendere
in gloriam: Stephanusque invitatus in as-
censum, & intendens in Empyrium caele-
stis aulæ ovans ingreditur sinus; quia Nu-
mine caro factio contextæ caelos apertos.
Ex illius charitatis dignatione, affulsit pro-
speritas humano generi. etenim simulat-
que in terris apparuit Deus-homo, ostium
apertum in caelo.

— *Cardine Sacra
Pankuntur porta.*
Dicit contextus. In concilio viderunt im-
pij Synedri faciem Stephani, tamquam fa-
ciem Angeli. In facie gloriæ splendor af-
fulsit, quam oculis hausit. Tunc ille dixit
furentibus: *Ecce video caelos apertos, & fi-
lium hominis stantem à dextris Dei.* Quare
igitur cum esset utrumque, Stephanus in
gloriosa visione, haud dixit, videre filium
caelestis Patris, sed dixit, Filium homi-
nis? *Adit caelos apertos.* Quid quòd vide-
ret? Quòd ex eius temporali nativitate emana-

Apoc. 4
1.
Vers. 1.

Anselm

Aperuit
caelum,
dum ven-
nit in
mundum.

Ingressa
rosicenta
no in Em-
pyrium,
Salvator
aperuit
ostium.

Virgil &
Æneid.
Vas 73.

Vers. 16

emanavit, Christo nascente, Deus vide-
batur in carne; qua filius hominis in pec-
cimen humanæ felicitatis (Vide Augustin.
tractat. 25. in Ioann. & Epist. 174.) igitur
caelum aperendum, dum Deus ut homo
videretur descendens in hanc mundum: si-
gnavirque ostium apertum in caelo, quip-
pequàm iam conspectam in terris Numen
ut homo. Iam subiverat mortem, ut Ste-
phanus exeret mortalitatem. Iam natus
fuerat in imis, ut Stephanus locaretur in
supremis. Iam aperuerat portam, ut in ce-
lestem Stephanus ingrederetur aulam, quin
obex occurreret ad introitus, cum videret
è terra caelos apertos.

13 De Sapphiro dicit Theodoretus
in *Cantic. 5. 14. Salsum Sapphirum obtine-
re caeli speciem & colorem.* Epiphanius d.
*Rexius autem punctis aureis varius: non est
assemble in tanta admiratione, quam ille
qui prostris purpurasset.* Maior admira-
tio nobis occurrit, dum diverso colore
Sapphirus nict. Quomoddò diversa species
in una Sapphiro ex varietate coloris. Hinc
admiraio ex corona Protomartyris: equi-
dem Sapphirus singularis, purpura rubens,
effluens è venis, aureis punctis totum
sanguinem; ostendit apertio Empyrio cœ-
li speciem & colorem: etenim in caeli in-
gressus est gloriam; quippe iactatis faxis
effudit purpuram. Aliam causam assert
Aben-Ezra, d. *Sapphirus Pyropi adinstar,
Sole illustratus ignescere, purpurascere,
& scintillare videtur.* Vidit Stephanus
caelos apertos, & ibi lesum, qui iustitiæ
Sol. Radijs illustratus fuit: & proprium
Sapphiri, colorem in purpuram commu-
tavir caelestem; quia caelis apertis in terra
videbat Solem. Benavid. quòd suprâ:
*Mens adamas Stephani, cordâ pyropus
erant.*

Aben.
Ezr.

Benavi.

Mirabi-
li altis-
simo inter
natalem
Christi &
Stephani

Idem.

ram placuit, caelum esse compositum ex
Lapidibus minutissimis pro stellis; ut dice-
mus *Tautolog. 8. n. 85.* Lapidatum itaque
corpus Stephani. Conventio atque co-
lores varij Sapphiri in opposito loco, terra
& caelo; gloria mirabili, specie caelesti &
purpure: igitur Deus è minutis lapidibus
homo descendit in mundum; & inter la-
pides Stephanus triumphans ascendit in
caelum. Vidimus gloriam illius, pleni
gratiæ & veritatis. Vidimus gloriam hu-
ius, pleni gratiæ & fortitudinis. In *Sapp-
phiris* fundatur Ecclesia, & per ordinem
sternuntur lapides eius. Hic est ordo:
nempe, quòd descendat Christus, & as-
cendat Stephanus. *Quasi opus lapidis Sapp-
phirini, & quasi caelum cum serenum est.*
Vivide. In Sapphiro exhibentur colores,
pro qualitate temporis. In Christo ex la-
pidibus minutis descendente, color cœ-
lestis; quippe serenum. In Stephano inter
creata saxa color purpureus; quippe
tempus turbulentum, ut ascenderet in
thronum, Ut ille descenderet, caelos in-
clinavit: ut Stephanus ascenderet, caelos
aperuit, ut intraret in gaudium, simul vi-
deret caelum serenum; quippe qui lapides
à tyrannide cæci, effuso sanguine, erant
lapides pretiosi. Dicam ex Paulin. de *Re-
dit. Nicæ. v. 638.*

*Euge bone serve Christi,
Qui tibi donas lapides in astra.*

In quo
analogia

Iai. 54
11.

Exod.
24. 10.

Paulin.

DIDASCALIA II;

Martyrum pœna, vel in cruci- cibus gaudia.

R ELUCET in membris Salva-
toris, quod ipsa veneraban-
tur in sublimitate capitis: igitur in con-
stantem virtutis imitationem, proposito
sibi gaudio sustinuit crucem. *Latificabis
eum in gaudio:* dicit David. Exponitur
effectus & causa, tamquam ex gaudio læ-
ticia. Non est splendor virtutis gaude-
retis: aliter in gaudia procedunt Marty-
res: diciturque meditantur læticia in gau-
dio; quippequàm mirè lætantur in crucia-
tibus pro Christo.

— *Quo beatus
Vulnere, quo pereat sagitta.
Non erubescendis aduris ignibus;
Dignus puer meliore flamma.*
Ut aliò canit Horatius, l. *Od. 27. à v. 113*
Hinc Iosephus de Antipatro, l. *Ind.
Bel.*

Psal. 104
7.
Illi dul-
ce, pro
Christo
pati.

Horat.

Koseph. Vulnera a virtutis signa.

Belli, cap. 7. Apud Casarem (inquit) bel-lator audacissimus comprobans est, mul-taque perpesus vulnera, toto corpore ge-rebas signa virtutis. Quae quidem non ma-gna; ni pectore valido, vel lethalia gra-viora rideret vulnera. Victusque victori-bus insularet; ut ait Iulianus, H. stor. lib. 23. Insultatio indicat prae virtute, quae gravissima, levia; dum illi quae amara, dulcia; gaudium, ex dolore voluptatem; corde exultante, quoniam virtus ultra mortem: igitur quod imbeciles angit, fortes morientes gloriosos & immortales constituit. Philosophia alacris & fortis Celtiberorum, qui in acie exultabant, tam-quam gloriose & feliciter vita excessuri, Etiam nefas esse dicebant, proelio super esse, cum is occidisset, pro cuius salute spiritum devoverant. Val. Maxim. lib. 1. cap. 6. n. 11. In hoc enim vocati (alloquitur Petrus athletas Salvatoris) quia Chris-tus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. in hoc sane vocati Martyres Christi; exultantes, quod gloriose & feliciter vitam ex-celsum. Inter Christum aperuit, in bello oc-cubuit: eiusque militum vulneribus expo-nitur pectus; quia Christus passus: etenim puderet, Duce caso, nodis superflites re-manerent in mundo, cum haberent in cer-tamine uti in caelum illustratissimam glo-riam; mori pro illo, & in illo, pro quo devoverant vitam: maxime quando praes-tantia excessiva amoris; antesignanus prius occubuerat pro illis. Si in huiusmodi felicitatem alacer aspirat animus; lenoci-nantur cordi vulnus & vulnus. Quid per-cussi, si replicantur gaudio, si plagis po-tiantur voto: Haud debilitas in fragilitate corporis.

Val. Max.

3. Petr. 4. 21.

Ameris formosa virtus ex-citatur ad quies-cenda.

Ovid. 3. Metam. fab. 5.

Senecc.

Animi fortis de-licium, gra-vius torquen-dum.

Amor dat in vulnera vires. 2. Audiatur Stoicus. Academicus veteres (inquit, Epist. 71.) beatum quidem etiam inter cruciatum fatentur; sed non ad perfectum, nec ad plenum. In summo est, beatus est. Iacere in convivio, & tor-queri, paria sunt. Hoc mirum videtur tibi? Bona ista aut mala, non efficit ma-teria, sed virtus. Bona esse, adversa forti-ter portantis, & prospera honeste iudi-cantis. Quid miraris, si uri, vulnerari, occidi, alligari iueas; aliquando etiam li-bet. Da mihi adolescentem incorruptum, & ingenio vegetum: dicit, Fortunatorem sibi videri, qui omnia rerum adversarum onera rigida cervicis sustollit: qui supra for-tunam stat. Non mirum est, in tranquil-litate non contenti: illud mirare, ibi ex-

tollit aliquem, ubi omnes deprimuntur: ibi stare, ubi omnes iacent. Stas rectus sub quolibet pondere. Unde ergo in Martyri-bus ligatis, torris, vinculis, faucibus, ulla tam validum pectus? Non efficit tormen-torum materia, sed virtus: hinc beati, quoniam voluptas illis quasi in convivio, torqueri: igitur stantes florent, quod alij infeliciter iacent, atque gloriose exaltan-tur. Adinstar Herculis, collum (ut fuscus Se-neca in Octavo, a. v. 1240.

Caelum tulit, & premente novoroca. His mundus humeris sedit. Has ego opposui manus caelo ruenti. Fletum virtus saepe resolvit. Quis dicit fletum Herculis, Quae terra vidit? Siccus arumnas tulit. Non flet, latatus; quia proximiores habet stellas, dum magis premitur.

3. Siccine Christi Calix, quem in as-fecula transire cupit. Quomodo a me bibi-tur (inquit Hilarius in Math. Canon. 31.) ita ab his bibitur; sine spei diffidentia sine sensu doloris, sine metu mortis: quia transiturum in nos calicem bibent, impi-etatem corporis nostri, & timoris solici-tudinem, & ipsum dolorem mortis absor-beret. Quod quidem (ut ait Augustin. de Sanctis, serm. 11.) premium martyrij, merces aternorum, & gaudium celestis patri-ae. Boecius, 2. de Consolat. Philosoph. Metr. 5. a. v. 18. concinit: Cruor horrida tinxerat arma. Quis enim furor hosticus ulla Vellet prior arma movere; Cum vulnera levia videret, Nec praemia sanguinis allat?

Longe ab huiusmodi inanibus, inutilibus pugnis, corona Martyris: merces est sui sanguinis, atque copiosa & in caelis equi-dem rutilat martyrij praemium, merces aternorum, & caelestis patrie gaudium; ubi in cruciatibus virtute valida sine for-midine; sensus dolor constantia sine do-lore; & mors acerba sine dulcoris sollici-tudine: quantumvis irruerit congeries in-geniosa tormentorum, prae tormentis in-cordibus totum gaudium. Memorabile spectaculum, & spectaculi genus. Homi-nes depugnant? Parum est. Lascinantur? parum est. Satius mole inanimatum ob-teruntur? Satius: inquit Stoicus de Bre-vitate. vita, capi. 13. & in Hercule Octavo, a. v. 393.

Per ipsas fulget arumnas decor. Nihilque ab illis casus & fatum grave Nisi regna traxit.

Idem

Hilar. Praestanti-tudinem tyran.

Augusti

Boeti

Unde que vul-nera gra-via dicit

Senecc

Idem

Ca-

Ioseph.

Pelagij puerill virtus.

Venant.

Amer in vinculis.

Pub. Syr.

Cur di-ctus tyra-nus?

Oth. Vza.

Achill. Booch.

5. Causam indicat Iosephus de Impe-rio ration. in princip. Duo sunt praeterea (inquit) quae aut faciunt passionem, aut impediunt: dolor scilicet & voluptas; quo-rum unum semper pati respuit: alterum semper exoptat. At ubi voluptas insur-git, confirmatur animus: & poena trutinata cum gloria, spe maioris praemij; con-temni poena incipit, antequam veniat: cum autem venerit: erubescit animus non suf-ferre, quod voluit. In huiusmodi argu-mento occurrit Pelagi, necdum in flore aetatis, pugna, victoria atque palma, in-signiore virtute, cum tyranni dedecore: igitur detexit dolorem antequam vene-rit, & postquam venit praevaleat sine metu mortis, sine sensu sensibilis carnis, & sine dolore acerbitate doloris; trutinata poena pondere gloriae & preciositate praemij, me-cede felicitatis aeterna, caelestis amore patri-ae, calcans puerili aetate, virili robore truculentum tyrannum; quousque perve-nit in triumphum. Venant. Fortunant Ad-vertation. ad Patient. v. 15. Miles ad arma venit, quarens per vulnera palmam, Ut redeat victor miles ad arma venit. 6. Amorem Priuli collocarunt in vinculis, tamquam effice impos libertatis, de quo Otho Vanius, Emblem. 37. Tibull. 2. Eleg. 2. v. 62. & Propert. 2. Eleg. 23. v. 19. Impropria videtur imago, quippe libera dilectio, unde Publ. Syr. in Mimis, v. 11. accinit: Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur. Nequit esse amoris studium, libertati violentum: sane, ceterum ubi excessus amoris, utitur studio servitutis, ut in vinculis, captivitate possit, ad quod liber in votum minime valet. Tyrannus Cupido dicitur, sed dulcis. Fallitur sagit-tis ictus: non est dulcis, sed sperit tyran-nus. De illo factum voluisse telis allicere puerum, & hic ut potentem falleret: ante vulnera se finxit esse captivum, deditum potestati, & faucium corde, cedens arte prius victoriam, quam perveniret ad pugnam, dicens: Nil opus est armis: nil opus est pharetra, sinaso nil opus arcu. Ita apud Othon. Van. d. Emblem. 76. & Achill. Boech. Symb. 6. Tyrannus cum vi-deret in vinculis; credidit, armaque remi-sit: quae assumptis, potius raptis; in do-minantem retorfit, interfecitque tyran-nus, captivus reportans triumphum. At ubi sunt arcus postis, postaeque sagittae, Has rapuit ultreici proximus ille manu. Prob dolor! ille sane quem nuper adesse putabat.

Validas iam nunc duras & b stis exist. 7. Avunculum Pelagij pueri, Episco-pum & senem captivum habebat Abder-ramen, Corduba tyrannus & durus, vexans tormentis captivos; sed acerbus Ecclesia-sticos. Vidit Pelagius in vinculis senem, & pro illo sufficit in amaram servitutem. Obtes tyranno placuit. Nullus liber erit, siquis amare volet. Captivus Pelagius, & in catenis constrictus? Est voluntaria servitus, quae excessus pollet amoris ex celsione libertatis. Dicebat enim avunculo, ut plus micaret dilectio, uti canit in eius Vita, Rosuitha: Calleo enim senio decreverae vitam Nec posse leve quid ferre laboris. Ast ego sed validis dominabor quippe la-certis, &c.

Sese cogitat puer, & valide dominantem, suscipiens dirisissimam servitutem? Utique Captivus capiet, ubi Princeps Mhume-tanus & tela & arcus exerceat. Captivum potestas arbitrabitur; sed a captivo vo-luntario vincetur: equidem Pelagius est puerulus retorquens arcum, a tyranno & a tyrannide extorlit valide triumphum. Cui natura breves, animis ingentibus artus Finxerat. Haec est industria amoris, si crevit in corde flamma.

8. Diversimodò triumphus Christi à Psalmista describitur & à Paulo. Illi dicitur à Davide: Ascendisti in altum cepisti captivitatem, accepisti dona in homi-nibus: à Paulo verò: Propter quod dicit: Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descen-dit primum in inferiores partes terrae? Prius exponitur exaltatio in gloriam, quam descensus in terram: igitur prae ni-mio amore in caelum reputavit exaltatio-nem; pro hominibus in terra admittere servitutem. Tunc dona hominibus con-culit: & dicitur quod accepit; quoniam amoris cordis servituti lenimen, pro ho-minibus ultro amittere libertatem. Ita apud Doctorem Gentium: Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu in-ventus ut homo. Claret noster articulus. Servitus in libertatem? Utique: pungebatur amore. Erat homo servus & in vincu-lis: educere illum cupiebat de domo car-ceris. Erat homo senex, vetus homo. Ge-mitus in latumjs instabant oppresso, quip-pe catenae circumdate collo. Audiebat Verbum divinum lamenta, decrevitque rum-

Propert d.

Pelagius pro avun-culo in catenis sufficitur

Rosuit.

Cland. Gec. bel. v. 524.

Psalm. 67. 19.

Ephes. 4. à 8. Gloria Christi, pro homi-nibus pati.

Philipp. 1. 7.

Pro eius libertate, se subiecit servituti.

rumpere ininestrabilia vincula. Si liber ostendit virtutem (quia in servitutem amoris luscipit carnem, qua obtineretur conatus) videretur simul studio amoris excessus: & qui liber, in similitudinem servi pro servo sufficitur servus; ne antequam partus, à tyranno præcognoscere- tur triumphos: quandoquidem per electam voluntariè servitutem, ducturus erat in triumpho captivam captivitatem. Ulterius. Haud cavebat potentia insolentis tyranni, de potestate captivi, quem habebat in vinculis; sine specie potestatis. Volebat amor erga servum, potiri inopinà victoria; quin à tyranno rescisceretur dilectionis industria; sufficiturque liber in captivi servitutem; ut homo senex ex vinculis exiret in libertatem. Praterè. Vidit Salvator in servo corporis fragilitatem, atque per crimen in sospitatem, non remansisse virtutem. Mensura longævi temporis, defecerat præ tormentis lassatæ vires; additis gravioribus penis ut morderetur captivus; Salvatorque libet pro servo sufficitur servus; ut receptus ex libertate dicitur servitutis vinculis, qui servus iacebat victus, exiret fractis catenis. Perinde. Triumphus extollitur Christi captivè captivitate, tradito iuvene pro decrepito senex; ut deciperetur hostis, arbitrans non potentem, sed servum teneri in vinculis, quin movere possit ferreo pondere pedem, in amissam vindicandam libertatem. In senex & servo, vità præ cruciata quassatà, fulmini potestatis tyrancæ nec micabat resistentia; unde blandiebatur exactor sibi de perpetua hominis servitute, victi compedibus in tenebrioso carcere. In homine servo vincebat, quin reformidaret vinci: amor stratagemata subiugavit opprimente tyrannum; ut spe infallibilis victoriæ partum amitteret triumphum: equidem liber pro servo servituti mancipatur; ut in ipsa victoria, qua vincebat, vinceretur. In rem Seneca, 3. de Benefic. cap. 22. *Dedit vitam, servavit perituram: & hoc si parum est, perendum servavit.* In Christo patuit exemplum, quod tantum cogitabile votum. Homo iacebat servus sub tyrannico imperio: Filius Dei præ charitate habitus inventus, ut homi. Vindictam cupiebat in libertatem hominem victum, amoreque factus in similitudinem hominum. Vitam senis perituri servando contulit, imò perendo servavit; tyrannusque in victoria palma cecidit: igitur ut captivam duceret captivitatem; pro servo senex liber am-

Quantitas eius charitatis in genium pro libertate hominum

Seneca.

Potitur voto, vel perendum

plexus est servitutem. Ut servitus sit salutis.

Libertas nulli iam restat amanti.

9 Antiquitas fabulam alluit, qua verè amor flagrantissimus excelluit. Prometheus, quia rapinam arbitratus est, furto ignis cælestis, appetens potestatem Deitatis; in Caucasum, aquilla iecur votante, depulsus; tempore longo acerbissime ibi iacebat ligatus. Immortalis florebat illustris Chiron, amore propensus in miserum Prometheus, pectore fovens libertatis propositum. Haud gaudebat exitu, quippe degebat sub inflexibili iugo. Vocavit artes amoris, & eduxit eum è catenis servitutis: equidem ut nascisci posset libertatem; qui immortalis pollebat, elegit mortem. *Destrato vinculo* (ait Apollodorus. 2. Biblioth. n. 23.) *solutum liberavit, eumque ad Iovem reduxit; qui illum pro Chirone, qui voluit mori, immortalem esse declarat.* Idem accidit iuveni pro senex Nellore; ut canit Ausonius, *Episbaph. Heroum, 7.*

Premia virtutis simul & pietatis adeptus, Servato Antilochus Nestore patre, obiit.

10 Elucet commenta in presentem articulum, ut videamus admirantes in certamine Pelagium. Cani Hermoigij Pontificis sacri, Pelagij (uti dixi) avunculus, frenum erant furoris Abderramenti: ceterum Pontificis catenarum tractus, neporis vellicat peritus. Liber Pelagius in tyrannum nequibat ostentare virtutem, quippe in eum nullam exercebat potestatem. Erat necessaria, eth voluntaria, servitus; ut demonstraretur victus: liberque pro servo eum servus traditur; ut specie tyrannus superaretur: etiam amittens quasi servus libertatem, è servitute liber eduxit senem.

Inflabat amor Pelagij, ut avunculum senioreniorem educeret ex ergastulo. Nolebat hic quoddam pueri prevaleret dilectio. Uterque contendit, ut cum duo pugnarent, victor uterque foret. Perisistit in vinculis senior, decebat iuvenis ardor. Neuter cedit, uterque valet; quin stridor catenarum versus carcerem, dirimeret contentionem. Magna pectorum amulabilis pugna, sed ad amorem evolavit victoria: igitur Pelagius contendit è inimic in servitutem; ut seni ferro instauraret vel captivus libertatem: sciebat quippe per servitutis victoriam, triumpho ducturum captivitatem captivam; ut claresceret ex sospitate senis, premia virtutis simulque pietatis. Stylus planè singularis, quo signatur amor N. Servatoris. *In finem dilexit:* dicit Ioannes.

P. op. et d.

Symbola incarnationis & hominis libertatis

Appoll.

Auson.

Amor & contentio Pelagij pro patria maris tyri.

Ioannes.

Uti

Haye.

Uti alibi diximus, pro *Dilexit in finem* nonnulli legunt: *Dilexit in contentionem.* Cum quo contendit? Cum homine senex servo, qui ad vincula mancipatus à tyranno, in cuius potestate nil poterat nisi gemere, & præ nimis cruciatibus lachrymari, faciente constanti præ sententia. Inter amorem & passionis utrumque interest altercationis litigium. Senex homo, quasi præ consuetudine, non ita graves catenas. Amor Christi, ut exiret citò de tanta & tali captivitate. Vetus homo dicit, Ab affectu etiam in passione non fit passio; maxime cum honorum tantum elier in servitute cognitio. Propter hoc, respondet, cordis æstuantis dilectio. Senex renuit è captivitate exire: amor contendit educere. Vicit, qui plus potuit. Omnia superavit amor, & celsis in certamine senior, cogitante charitate, quo ingenio potentia vinceretur tyranni, ut senex talis exiret è servitute: etenim liber ille pro servo mansit in vinculis, ut servus victus gauderet beneficio libertatis. Cohors dira in eius exitu captivam, & tunc ampliore amoris ostendit flammam. Dulcior loquitur: *Si ergo me queritis, fœcite hos abire.* Gaudebat libertate: liberque pro discipulis ministrorum subijcitur vinculis; ne illi remanerent, vel manerent in catenis.

Christus contentus cum hominibus, ut exeat è servitute.

Ioannes.

11 In excessu amoris Christi, & hominis lapu ferri & sub potestate diaboli; elucet perspicuo speculum certaminis miri senem inter Hermoigium, atque puerulum, plenum amore, Pelagium. Iacebat senex: iam vita caduca labat: nihil momenti perire, quantumvis pereat. Quid in vita corpori restat tormentis ex diris vinculis, quum ipsa iamjam hisset in carcere corporis? Movet eiusdem cause articulus, respondet nepos. Dum atas præ senio adulta; non est virtus, ut virtute pericurrantur tormenta. Vel parum, profectò nihilium, si atas deversa pervenit in senium: neque triumphus concedendus tyranno, in cadavere vivo. Exi in patriam. Non egrediar: dicit avunculus. Facilius proferuntur à tyrannide puerulus. Sanè, Pelagius inquit, si virtus in ætate, & non ætas in virtute; cognita simul intentione tyranni, à quo Simeon arte vincitur, ut Beniaminus captivus, Sileas, inquit Hermoigius: floret adhuc robur ingravescente ætate, quoniam in Sanctuario pro fructu, virga florescit sine radice. Haud consonum, venire Angelum, ut educatur de carcere Pontifex Petrus; & pro Petri salute inter catenas & manicas, carcere re-

Dulcis contentio inter Pelagium, & eius avunculum.

Ad. 12. à 9.

Tom. VII. Taut.

maneat Angelus. Congruit profectò, ut tyrannus victoria cadat è folio. Bos sacerdotij emblemata est; & in Cherub ex bove conversio fit, cuius facies pueri in mirabili visione. Sit inter nos (ait Pelagius) vel in carcere, similitudo iustitica gloriæ L. omni. Manceat ergo inter catenas puer ætate, pro sacerdote senex. Ita erit: non contendamus. Non tene, sed deceremus. Quid? Amor pueri valet, qui plus potuit: & manit in Iarumij, in catenis studiens pro servo voluntariè servitutem, ut educeret senem in aviam libertatem. *Quod ascendit, quid est, nisi quia & descendit.* Ascendit coronatus in caelum in cacumen Empyrij, quia descendit prius in carcerem, inferiores partes terre.

Nunc sua templa subit, iam videtur in aetherea tenari;

Captivosque greges secum per inania ducit.

12 Pupugit Abdramenem in Mahumetismi consultationem pro senex sacerdotem sufficit infantem: & ira periculis, ut pueri caderet virtus; iussit ab illo abscindi pedes & manus: credens uti Adonibezec habere Pelagium subditum, cæcis manuum summirationibus & pedum. Fallitur, in Mahumetinum illius erat triumphus qui carebat manibus. Vidit Nabuchus in tomnis statuum grandem, eius phantasia blandimens quippe vigilans negotia, vel potius otia, vanis maxime, ut plus in senem, quies reddit amica. *Har statua erat magna & sublimis* (iuxta vacuum: extentionem inanis cogitationis) *& iniquitas eius erat terribilis.* Videbat ita stare, vel Nabucho dormiente; donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius, & comminuit, nullusque locus inventus est eis. Lapis autem qui percussus: statuam, factus est mons magnus, & implevit universam terram. Ita statua, ita sine manibus. *Iste iactus longe est à nobis:* inquit Drogo de Sacramenti. *Domini. passion.* Longè ab homine Utique. Mirabilis virtus exhibetur, dum grandis, sublimis statua, à levi lapide frangitur; unde nec micabat vel possibilibus potentia; ut contritione exploraretur magnitudinis ruina: & castus tantus patienti tribuitur Numini; & quippequam prosum mirabile, quoddam Monarcha tota sublimitas ruat, à parvo lapide, qui nec manus habebat. Statua erat monstruosa inobstantia magnitudine. Lapis sine manibus in corporis parvitate: sed tam vasta magnitudo corrigit, ubi illam lapid sine manibus tetigit. Iste iactus longè à nobis.

Nunc sua templa subit, iam videtur in aetherea tenari;

Captivosque greges secum per inania ducit.

12 Pupugit Abdramenem in Mahumetismi consultationem pro senex sacerdotem sufficit infantem: & ira periculis, ut pueri caderet virtus; iussit ab illo abscindi pedes & manus: credens uti Adonibezec habere Pelagium subditum, cæcis manuum summirationibus & pedum. Fallitur, in Mahumetinum illius erat triumphus qui carebat manibus. Vidit Nabuchus in tomnis statuum grandem, eius phantasia blandimens quippe vigilans negotia, vel potius otia, vanis maxime, ut plus in senem, quies reddit amica.

Dan. 2.

34.

A vers.

34.

Drogo.

Illustrior triumphus quia elatum sine manibus.

Ezechi. 1. 10 & 10. 16. Villalp. & Sanct.

Eius eni rona è servitute voluntaria.

Ubi sup. v. 9.

Crucius

Indic. 1. 7.

Dan. 2. 34.

A vers. 34.

Drogo.

Illustrior triumphus quia elatum sine manibus.

ii

fin.

singularissimus è certamine triumphus, maiestatem prosterat carenti manibus.

13. Quicquid obiectum in phantasia Nabuchi, vitium illustris in agone Pelagij. Principabatur Cordubæ Abjerramensis crudelitas, quem clarum fecit in Christianos hostilitas: igitur & terrebant hostes asperimus vultu, & cuius recordabantur (ut ait Homerus) etiam in somnio. Erat statua rationi paritudo mortua, iracundia furenti stomacho viva, sine miseratione constructa varijs metallis, quippe totus insensibilis. Manus Pelagio fecat, brachia bipenne truncat. Proh vesana crudelitas! Imò felicitas. Pelagius sine manibus in virtute perfluit, inhonorem statuum Abderramenem prosterit. Tetigit, & monstrum corruit, illam frustatum comminuit. Hic impulsus longè à nobis: est superiotis singularis virtutis; ut caderet insolentis arrogantia, in quo nulla celebratur resistentia: equidem mirabile, ac dignum hominum spectatione (cum huiusmodi victoria minime cadat sub fragilitate humana) quòd in pugna potestatis, pro victoria despecte inanis virtutis; puerulus è sine manibus, tyrannum & ferocem habeat sub pedibus. In Abderramene victa est statua & materia, quippe ex are; & qui gloriosus, fuffusus modò pudore; quoniam illud pectus signatum ut invenibile, fractum iacet in terra coram infante. Vigilantiùs dilecto nostra: Sin brazos venid Pelagyo, no solo una estatua grande, sino es un hombre de bronce.

14. Ita ovans Pelagius è brachio truncato, quippe prè virtute cordis pes stetit in directo: è an pupus posset vel labefecere vel labi à constantia cordis; ne staret, Tyrannus persecuit pedes. Dire Tyranne, erubescas. Pelagius, ut Angelus habet pro pedibus solidissimas columnas. Angelum fortem & pedes eius tamquam columnas.

Vel sine pedibus, robor pectoris stat. Non commovebitur, imò quia non flectitur, magis instat columnæ firmatur. In certamine haud quamquam retunditur: firmabitur in illo, & non flectitur. In statua elaruerat percutientis conditio & forma. Lapis fuit exigui fustilis corporis; ceterum inflexibilis ut lapis. Sentium habebat uti corpus animatum, verum ut lapis, insensibile ad sensum. Sine pedibus in pedes stat; ministrat vigorem cor. Sine pedibus est. Non potest certamen fugere, nec se in contraria movere. Virtus non expectata in conflictu à tyranno videtur. Sine pedibus propugnat vel percussus Pelagius, quin moveatur. Validiores vires tyrannu-

confert, dum aufer: renuit enim ex pugnantibus victoriam, qui impedit è prælio fugant: iacebitque à faucibus victus, qui arbitratur virtutem evanescere vulneribus.

15. Singulare firmitatis invenio Aegyptiacum signum, apud Pier. Valerianum. Est enim pyramidis imago, sed deorsum: sine manibus, sine pedibus, quadrangulati quodam scapo ita præcosos ut ab humeris ubi in quadrum abire incipit, deorsum versus magis ac magis angustior. Per hieroglyphicam hoc sunt qui firmitudinem & stabilitatem denotari dicant: quòd verò manibus & pedibus careant; vim divinam offendit. Ita profert, lib. 32. cap. 22. de quo nos etiam. Tom. 4. T. 11. n. 23. & in Ephemer. 21. Febr. n. 6. En firmitas Pelagij & examen, ubi intendebat tyrannum profligare forti udnem. In pyramide iurè cognoscitur fortalium: verum in pyramide deorsum, & sine basi, dum tantum in puncto stare potest, si potest consistere? Mirabile utique, sed emicuit virtute Pelagij: igitur ille sine pedibus, verum stabilis virtus. Vernaculè: Fue en la batalla estremado valor, que estando sin pies el niño; la virtud quedasse en pie. Pyramis deorsum, in huius constantia speculum: equidem mirabilis firmitudinis insigne, quòd stec, quin valeat lacere. Deinde in acuminis clariorem flammam: En la constancia es primor, que se tenga la constancia, sin que se pueda tener. No tiene pie donde estar, y la sustentá el valor. Carer corpus, ut pyramis stabilitate basium; ceterum virtus est fulcrum: etenim cum firmitas pectoris substantia sit; sine pedibus vel truncus puer subsistebat per se.

Sufficit malis animus: nam corpus ab illo accepit vires, vixque serenata tulit.

16. Haud Abderramen respuit, dum puerulum mutilavit manibus; & ut nihilum posset, truncavit pedibus. Itane Pelagius iacet? Imò vim divinam offendit: siquidem de illo, tyrannide, potentiaque in certamine triumphat; quin manus, nec pedes habeat: accepta divina virtute à constantia cordis;

—Dira non timet arma necis. Si levi tactu levioris corporis sine manibus, corruit Mahumetismi statua, qualis etiam sine pedibus ruina; ubi prè maiore debilitate maior constantia? Iam enim in templo Deitatis ornato stabilitate pectoris, emiauerat capita columnarum, & quasi in modum veris & catenarum. Columnæ dicuntur Iachin, & Booz: idest, columnæ fortitudinis & firmitatis. Capite

Home. 21. Odyss. v. 79.

Cur in statua ex metallicis sit furor signatus Abderramenis

Apoc. 10. 1. Stat fortis Pelagius & sine pedibus.

Ubi sup.

Summa virtutis.

Pier. Val.

Cur constat figuram pyramidis deorsum ut versat

Sine pedibus, ut rium labilium virtutis.

Ovid. 1. Trist. 2. v. 13.

Mahumetismi contrivit

Veria.

3. Reg. 7. 17.

fulgent ornamenti, & floridis: ubi ergo stylabate seu bases: in columnarum fabrica, nec memoria. Columnis deficiunt bases: Non habent pedes? Vim divinam ostendant, si sic consistunt. Mirum opus, quòd starent sine pedibus. Pelagius post reticula & catenula columna sit Booz, & simul stat Iachin. Stat? È sine fulcro pedis? Pedes non sunt, sed sunt sine pede bases: geminatum cordis ostendit sine pedibus constantiam, ut vim divinam quandoquidem pro pedibus in victoriam & pulchram palmam, habuit & columnam fortitudinis & columnam firmitatis. Hic & sicine à tyranno formidatur, quippe in columna capite illa videtur: illudque separavit truncellum à cervice, ut posset victus, qui victor, vivere sine timore. Quidni Tyranni metus, dum in conflictu valuit Pelagij virtus?

17. Illustre facinus strenui militis referunt plures. In expugnationem navis hostilis fugacis, ut apprehendere posset, manum dextram iniecit, à classarijs lectæ lavam addidit: etiam præcisâ ore ac cervicibus mordicis tenere navem conatur, ceterum collum succiditur, quo vulnere moritur, verum victor. Iustin. lib. 2. Hist. Valer. Max. 3. cap. 2. n. 22. & Plutarch. de Cassib. Rom. & Grac. n. 1. Graphice Lucan. 3. Pharsal. à v. 610. quem videlis, & ad rem. Fugiebat è prælio confusus virtute pueri tyrannus. Pelagius manum extendit, ne fugeret. Hæcè validè quo prenderat; sed gravis illam istus desuper amparat. Crevit in adversis virtus pro pugna, & fortis restaurat certamen læva. Hæc quoque cum toto manus est abscessa lacerto. Adhuc timetur. Suspensa crura retentat. Scinditur. Patuit pectore nudo, & pugnat ex vulnere vertice valido. Cetera confusus culpæ perstat. Abderramenes in pressura truncum iugulat.

Tum vulnere multo, Effugientem animam lassos collegit in artus, Membraque comendit toto quicquid; manebat Sanguine, & hostile defictis robore mæbris, Insultat, solo nocturus pondere, puppim. Sic iacuit virtus Pelagij, ceterum devicta & prostrata morte. Quid? Iacent alij pugnantés, quia mors prostermit: stat verò Pelagius, quippequam mortem prostravit. Verum unde? Accipe coronam: dixit ei Christus, antequam egredereetur in pugnam. Virtutem etiam pleni vulneribus designavit; siquidem eius iussu exivit vincens, ut vinceret: præveniturque pugnaturo diadema; quippe non crepera è Tom. VII. Tanti.

Cur de capitibus

Insignis animi profanitas

Vel se tyranno prostravit

Lucan. d. à v. 622.

Rosol. th. d.

Ibid. Vicit ante pugnam. Apoc. 6. 2.

certamine victoria. Ego vici mundum, antequam vinceret, dicebat Salvator. Est namque magnæ virtutis splendor: igitur antequam exitus, virtute periclit, illi creditum, ut faceret: victrixque triumphat; quantumvis vita præ mortalitate cedat. Dicent hostes præviam victoriam, qui ante conflictum ceciderunt in terra.

Victis redit in præcordia virtus, Victoresque cadunt.

18. Mors mortis ab Ofce signatur Christus in morte. Quomodo mortem vicit, si mors prævaluit? An eò quod morti oblatu Christus, quia ipse ne moreretur homo, mori voluit? Amoris tanti characterem impressit cordi Pelagius, quàm voluit mori, ne moreretur avunculus. Sublimior victoria fit. In mortis victoria triumphat Christus mortis mors. Ni moreretur, non vinceret in discrimine certaminis; quia defeceret in pugna tota materia virtutis. Noltrates: Toda la empressa à el valor. Mori non est formidini: Itama elucet præstantis animi: virtus est cecidendo vincere: ignavia, vincendo cedere: victaque est mors à cedente, dum illa vicit in cruce; quoniam quod cogitavit victoriz lethali vulnere triumphum, cedentis vitam in pugna fuit immortale trophæum. Clarius. Christus vicit, quia sciens omnia, que ventura erant super se processit. Antequam a morte quæretetur in certamen, qualivit mortem. Minimeque quæretur, de qua vel mortuus non posset turò triumphare. Datur Pelagio corona, devicta morte & prostrata. A morte victus est, & ab illo victa mors? Non illum mors invenit. Mortem Pelagius qualivit: sciens omnia que ventura erant super se, in certamen processit. Mors superat fugientem, non sequacem. Unde cum ut alium liberaret, libertatem amississet, mortique subderetur cæcis; ut eius servitute eximeretur à vinculis; dedit triumphum ictus mortis: equidem ubi triumphum ex vulnere iudicavit, victrix victoriam amittit.

19. Post mortem, quia vicerat, vel tyrannus formidavit. Ideo caput in rogam magnum iniecit. Ignis profectò magnus: ceterum nec aruit intensa flamma capillus. Frustra cadaveris proiecit in flumen, sed in unum collectis, vulnenum in corpore neque fragmen. Littoris extrema viderunt corpus in ora. Opportunè Euripides in Andromach. v. 407. Neutiquam reliquias honorum auferet scipus: Sed virtus etiam morte peremptis laet. Nil mirum, si Mahometanus caver, ubi

Ioan. 16. 31.

Vigil. 4. Ench. v. Ofce. 13. 143.

Quomodo mori mori si proce. Iustis

Ioan. 18. 4.

Christi huius virtutis exitus plars.

Resistoris caro.

Reliqui th.

Eurid. pida.

ii 2 623.

Tomn. 21. 24.

Pelagij post mortem integrum ca daver.

Nec flam mo capiti necesse.

Virg. d. 2. v. 204.

cadaver Pelagij post mortem vivit. Christus ut granum tritici ad mortem in terram cecidit, moriendoque & fructum & multum attulit. Videntur in cruce morientem, & in illa simul vicisse mortem, habentem singularem ascensum, quia ascendit super occasum: fructusque patet passionis, & post mortem etiam fructus, virtus virtutis; quoniam ex triumpho, ita resoruit caro, ut integra permaneret, neque capillus deficeret. Triumphat etiam post mortem Pelagius, ut de morte virtutis inelucte innotesceret triumphus. Ubi est mors victoria tua? Virtutem pueri testificatur vel flamma, dum florent integra membra. Custodit Dominus omnia ossa eius? Quid ossa? Nec ab igne perivit ullus capillus. Ignis facer servabatur in purpura (Adi. Tom. 3. T. 4. n. 4.) modo purpura Pelagia pro virtutis stemmate servatur ab igne. Et singulari pugna, capiti congruit singularis corona.

Est hic. est animus lucis contemptor, & istum Qui vita bene credat emi, quo tendit, bonorum.

DIDASCALIA III.

Nomen Virginis---Matris tutamen humani generis.

1 NASCITUR Virgo in delictum humani fovendi generis, quoniam in deliciis Deitatis, eius concupiscentis decorem, propter cunctarum virtutum singularem pulchritudinem. Iratus Iupiter humano labenti à legibus generi, voluit cordis pietate placari: & ut eius conditio humana possit reconciliatione nanctici gratiam, ex eodem genere condere cogitavit feminam, doctibus perfectissimam: qua quidem visa in mundo, in gratiam Conditoris acceptus statim homo, qui illam propense coluit omnimoda reverentia; quoniam per illam acceperat tanta & insperata dona. Cum magnas Iupiter hominibus calamitates moliretur, Vulcanus Pandoram iussa Iovis formavit: ait Hesiodus, de Oper. & dieb. à v. 57. nosque fusc in Ephemer. Sfazog. l. n. 27. Hec dicta Pandora, naturæ & gratiæ miraculum, tanquam cunctis donis & gratijs mulierum plena; ut ex varijs AA. diximus Tom. priorib. Unde prax. Hesiod. in Theogon. succinit, v. 71.

Hesiod. Natura & gratiæ miraculum.

Cui forme Paphia Charites tribuere decorem,

Quam Pallas cunctis artibus erudit. Idem. Mira, sed in secula testificata loquor, ut hoc in speculo condite Virginitas rutilaret splendor: equidem cum Numen verum, Conditor hominum videret errantes, & moliretur supplicia secundum iustitiae leges; cogitavit etiam pacem in totius generis firmam reconciliationem; formavitque feminam, verè Pandoram, omnibus gratijs donatam, Mariam Virginem, gratiæ & naturæ perfectionem, totam pulchram, inter cunctas feminas benedictam; quam cum in mundo vidisset, fulmina sæva proiecit, quia Virgo nata, per gratiam mundum Numini reconciliavit. Surrexit etiam oriens in Olympum (& ut Paladii dicit Euripid. in Troad. v. 107. Rapuit fulminea iacula Patris è manibus.) Quid mirum si per Virginem orientem Deus in gratiam admisisset hominem; dum inter homines, sui vidisset in delictum perfectissimam imaginem?

2 Letia in gaudio, exponitur Tautologia principali, & in affinis sæpe. Unde non nisi ex gaudio letitia? Etiam in pena, ut maiora sint gaudia. Eva deliquit, moeret, & simul percussa gaudet. Ex dolore: Utique. Divinitus cognovit, ex illa nascituram, que dolores deleverit, ait Ghisler. in Cantic. 8. 5. igitur quamvis Deus iratus propter parvum scelus, in pena & ex pena gaudet; quoniam cognoscit, restitutam iri gratiæ, per dona & merita filia: que quidem ut decora (gratijs ornata & perfecta, Dei delictum, pulchritudinis portentum, virtutum singulare theatrum) illico ac in mundo stererit, mundum Auctori reconciliabit; recipietque amicè in gratiam, lapsum naturam in quam conceperat iram. Floridè Benavidis lib. 1. Horar. Successo. Epygram. 10. accinit:

Fortunata dies, & luce illustrior illa, Qua sextum Omnipotens edidit Auctori opus.

Intulerat mundo supremam feminam cladem; Altera presentem ni tribuisset opem. Hinc, ut ait Birgitta in Serm. Angelico, cap. 8. Sicut primo Angelis, & deinde primo homini, ita & postea Patriarchis, ex gloriosa Dei matre nascitura, magna dabatur exultatio. Cunctis sanè gaudium, quippe Regina futura hominum & Angelorum. De huiusmodi argumento egimus, Tom. 6. T. 1. à num. 56. In rem Vincent. Ferrer. de Virgin. Conception. & Pelbart. in

Idem. Cur Pan dore con feritur. Rapit fulmina de manu iudicis. Euripi d. Palsm. 20. 7a. Ghisler. Donavit gini nas scentia.

Idem. Birgida. Exod. 15. à 9.

in Stellar. lib. 5. p. 1. cap. 3. art. 2. & 3. Cognoverunt (ait) quod descendere ex ipsa una sacra Virgo, qua Deum paritura esset, Salvatorem mundi. Tempore primæ transgressionis Adam & Eva, Deus revelavit futuram benedictam Virginem. O quantum stabant & dolebant de miserijs! O quantum gaudebant, cum audierunt, aliquando per Virginem benedictam esse liberandos! Patent ex trilitia gaudia cordium in amillam gratiam, quia cognoverunt resurrectionem suam & resurrectionem suam: quando quidem quicquid subripuerat Eva, restituitura Maria. Sicce divinus ordo:

Pelbart.

Gaudi in macore ex peccato, propter parentum.

Ovid. 1. Met. Fabul. 7. & Manil. 5. à v. 26.

Euripi d. Palsm.

August.

Qua bona mundo, diem orta Virgine.

Sherlog.

Vel te vem so. num no. emia. etur. Luc. 1. 27.

Mell. Souf.

Exod. 15. à 9.

anima mea: evaginabo gladium meum, inartificiet eos manus mea. Idem cogitaverunt unanimiter Tabernacula Idumæorum & Ismaelite, Moab & Agareni, Gēbal, & Ammon & Amalec. Etiam alienigenæ & Tyrus, & populus Athiopum: hi fuerant illi. Sed quid? Non ingrediatur urbem, nec mittere in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio: per viam, qua venit, revertetur. Turca imbellis & inermis tot armis? Oppressus nomine Virginis: & effusa est ira in gentes, que illam non norant; & in regna, que nomen suum non invocaverunt, ita ut palantes turpi fuga reverterentur relinquentes trophæum, qui venerant ex expugnanda Vienna audacter somniantes triumphum. Orietur stella ex Jacob (præcinit Balaam) & proreniet filios Moab, vastabitque omnes filios Setib. Hanc stellam præsignare Mariam, dum præsentia illuxit orbi, asserunt ferè cuncti PP. Ecclesiæ in eiusque ortu vastatio signatur inimicorum, quoniam Virgo stella nata in illorum extermium. Afflicta per illos querebatur Ecclesia, simulque in illa iustorum corona sub tyrannorum iugo, sine ullo in tanta calamitate solatio; quoniam cum inimici multiplicati sonuissent, atque caput exaltarent, super populum fidelem malignaverunt consilia, & adversus Sanctos; quos continebat Ecclesia: etenim Principis illorum phantastica cogitatio, ut omnem terram suo subiugaret imperio: somniabat quidem superbia tumens fluctibus maris imperare, & capite vano sidera cæli contingere. Stellas verberat unda, potestatis insolentia

Expeditio Turcarum in Vienna.

4. Reg. 19. 32.

Numer. 24. 17.

Et de femine reparata est femina iactu. Iam subit Brigone: hinc pulchra dona puella. Namque nirent: illinc oriens est ipsa puella. 3 Hæc dona orbi, Virgine in orbe nascente, quia fecit illi magna qui potens est. Quo tibi magna fecit Dominus (inquit Augustin. de Sanctis, serm. 35.) que gloriosa Virgo, ut dici beata, mercaris? Puto enim, imò credo, ut per te Deus Mundum redimeret, per te illuminaret, per te ad vitam reduceret. Hæc in nativitate Virginis expertus est mundus, & per sanctum nomen eius, quo cuncta felicia; & ubi tantam pridem resonabant sub tyrannide lamenta. Satana conatibus, quibus seu universam turbare Ecclesiam, seu particulares debellare inflos procurat; colorum obstitit Regina. Qualia trophæa de Szygio habet Maria reportaverit, nominis eius levior sanus quam Tartaro universo formidabilis; elucet. Ita Sherlog. Antiq. Hebraic. lib. 1. Dilertat. 4. lect. 17. n. 13. Claret quidem per singularia dona, quam merito dictum est Nomen Virginis, Maria: quo profectò mundus illuminatur, redimitur, & etiam ad vitam & libertatem reducitur. Souf. v. 489. Orta fuit Virgo, celebres visura triumphos, Non parvos Bellona tuis, aut Palladis armis: Sed quod Tartaris tribuit victoribus Orci Alma fides, virtutis amor, spes firma salutis.

Virg. 34. En. v. 619.

Nomine Virginis profertur totus exercitus.

Altaque pulsata Sidera (Dij talem terris avertere possent) Visceribus miserorum, & sanguine vescebatur atro.

Orbis portò sie? Consolamini. Vobis oriatur stella ex Jacob: igitur suis radijs, tanquam telis, ita hostibus erit hostis; ut consilia concepta cogitatione, non possint stabilire: oriens quippe, ut videantur opera Domini, & prodigia que posuit super terram, auferens bella utque ad finem terræ; hostium conteret, arma confringet, & scuta igni comburet. Crucius hic:

Cruc.

Lechiferos arcus, & tela nocentia franges, Scutaque pis flammis uret abena rogi.

5 Quidam promissit Pontifici (ait Gaffarel. de Curiositat. inaud. cap. 1. n. 5.) fabricatum speculum; quo, reflectione radiorum Solis, plus nocentis in Turcas alla.

Gaffarel.

Allaturum, quam centum millia hominum. Huiusmodi artificij inventor fuit Archimedes; vide Livium, lib. 24. scilicet. 98. Plin. 7. cap. 37. & Plutarch. in Marcell. ubi: Archimedes machinas suas instruente, terra oppugnantibus omnis generis iacula celeritate incredibili delata ibant; quorum nemo quisquam gravitatem sustinere poterat. Cum pedem rebusissent, iacula evolantia discidentes assequantur; unde multi perierunt. Ex profecto agit de praefato in Speculis artificio Ioann. Baptista Porta, Magia natural. lib. 17. cap. 4. & 15. ubi ex Cardano docet fabricae modum, cum alijs curiositatibus. Factum in Turcas per Virginem nascentem orbi; quicquid fieri poterat, vel non poterat, radijs speculi; quippe illa splendidum Deitatis speculum, in Christianorum auxilium: equidem totus Turcarum exercitus penitus deletus est, quia orta est stella ex Iacob. Adit. Tautolog. 8. D. 5. n. 8.

Plucarc.

Cur dicitur speculum, & rotundum?

Lucan. 7. v. 713

a. Eldr. 8. 21.

Ibid. v. 88.

Cur nascens dicitur stella, & cum in unam conditio nris? Ubi supra.

Genebr.

Omnibus illa Civibus effudit totas per mania vires. Virginis venerabile nomen speciali ritu cultum, Innocentius XI. ob insignem virtutem, sub eiusdem Virginis Mariae praefixo, de immansissimo Turcarum Tyranno, cervicibus populi Christiani insultante, Vienna in Austria partam, in perenne tanti beneficij monumentum, celebrari precepit. Quid mirum? tenent milites lanceas ab ascensu Aurora: itaque in ascensu eiacularum sagittas celeritate incredibili: igitur omnis generis iacula ibant delata obfessoribus Turcis, quae etiam evolantia assequantur fugientes. O decus imperij spes o Suprema senatus! Volentes per saecula nomen. 6 Pro symbolo in Turcas depicta Stella, Lunae opposita cum lemmate: Adit. Videbis Stradam Tom. 1. Symbol. 48. Emblemata Sultanum Ottomanorum expeditione in Viennoam, erat signum semilunae cum epigrapha: Redibo plenior. Ibid. pagina. 26. Mentita est iniquitas sibi: stella affuit, & Luna pallia est eclipsum. Orta est stella ex Iacob, & oriens vastavit filios Moab. Quinam isti? Quinam prostrati Virginis oriente? Caietanus & Fonteca hic: Omnes infideles. Maluend. Orientales eateoros. Genebrard. in Psalm. 82. 9. Turca ignoti populi è media Tartaria, venerunt auxilio Arabibus & Mahomerant. Assyrii sese eis coniunxerunt. Hoc propter Turcas, qui ex Scythia sive Tartaria in Asiam irruerant: deinde cum Saracenis & Arabibus coeherent. Lunae populi im-

pleverunt terram, ut luceret plenior, pot ampliorem potestatem, copijs adactis, ut totum completeret orbem: at evanuerunt in cogitationibus suis, fugientes sine expectati amplitudine splendoris: etenim in Virgine nata stella; quae semiplena Luna, recessit vacua. Sese in Germaniam imperij & Imperatoris ruinam impellebant infideles, cumque populi Orientales. Hoc propter Turcas, qui Viennoam Austriam oppugnarunt, & cum Saracenis atque Arabibus venerunt; ut impleretur Luna: verumtamen nata est Virginis stella, & stella opposita Lunae, tamquam stella Iacob: quae quidem in ipsis muris vastavit filios Moab; quoniam per Turcarum exercitus exterminium, à tyrannide imminente Romanum catholicum liberavit imperium.

Nil proficit isthic Caesaris intentus iugulo. Nondum attingit arcem. Consiit hic bellu, fortunaque Caesaris bestis. Hic populus Romanus erit: simul ortus in omnes. Et timor, & satis datus est pro Caesare curfus. 7 Hinc Virgini sub imagine Sponsae, à fodalibus dicitur: Revertere, revertere Sunamitis: revertere, revertere, ut intubamur te. Favor in oculis est: Virgo enim quem vider, favet. Quid nisi desideretur ab oculis nostris, cuius nomen haustum de Thefauris divinitatis; cum desiderabilis sit eius praesentia, & omnia bona pariter cum illa? Retorquetur Claudianus, 3. de Laudib. Sillicon. à v. 54. Non sic Virginibus flores, non frugibus imbres.

Prospera non festis optatur flamina nautis, Ut tuus aspectus populo, quam Numine tanto Venturi toties affulsit Apollinis arcus, Cuius & advenum crebris petiere Christiani Vocibus. O mundi communis amor! Causam signat Nonnus lib. 42. Dionysias; à v. 41. ubi succinit: Admirationem habens deduxit in amore: Nec intuenti saevitas erat: Virginem vidit, Tantum adhuc plus cupiebat videre. Ecclesia enim loquitur: verum quare ita Virginis praesentia desideratur? Erat imperium & religio in extrema tegula, & illa oblecta periculis; appositis ad Virginem calidis lachrymis. Unde timor? dicit dolor: Anima mea turbata est propter quadrigas Aminadab. Nescivi. Ignorabat quo

Catholica cum Romanum suscipit viri longum A tyrannide de Turcarum

Eius gratia propla.

Alapidi.

Ibid. 3. 543.

Catholica 6. 12.

Mundi communis amoris.

Classiana.

Nonnum.

Eius epistabillu in terris praesentia.

Veritas quo.

Dum Virgo ventur, presura fuge. Maluc.

Eius gratia propla.

Alapidi.

Inocentia Maria, eius natal ne parva visoria.

Tudith. 14. 16.

Turbavit Turcarum imperij.

Virgo. 3. 290.

quod se verteret, cum illam acerbitas tanta opprimeret: & in auxilium tribulationis urgentis, optatur ab Ecclesia praesentia Virginis-matris; quoniam fugiet a cordibus tribulatio, modo tepererit Virgo. Nescivi, pra celeritate gratiae: dicit Maluenda. Turbata propter bellicos apparatus fuit, nesciens, quod verteret se. Vicinam respexit, affuit: & etiam tunc dignata nescivit; quippequam ita prompte in auxilium collata gratiasut ipia nesciret, an bellis fuisset affuita.

Nonnulli (subdit hic Alapide) per quadrigas Aminadab, accipiunt Mahometem, Saracenos & Turcas, qui vario turbant, & etiam nunc turbant Ecclesiam: hi enim abundant exercentibus, equis & quadrigis. En nostrum articulum. Turbata est Ecclesia videns in Vienna Mahometicum Turcarum exercitum, diruentem Metropolis propugnacula & menia, praevaleat radijs potentiae, ut magis crederet, Ottomana Luna. Non turbeur. Iacob oriatur stella, cuius coelestis nominis sono, excutitur è pectoribus formido. Ideo optat videre nascentem Virginem, ut eius praesentia eliminat turbationem, contractis quadrigis Aminadab, quibus stella nascentis in ruinam adversa lux. Nata est: & quamvis sufflosa menia, atque concepta victoria, quallit muri, propugnatores incurfus fessi: Vienna oppugnata floruit sine expugnatione: equidem simulatae stella apparuit, armamentarium inimicorum destruxit, trita potentia & insolentia Turcarum, ut tanti exercitus remaneret nec velligium. Una mulier Hebraea fecit confusionem in domo Regis Nabuchodonosor. Ecce enim Holophernes iacet in terra, & caput eius non est in illo. Apparet forma mandragorae (ut Tautolog. 3. D. 7. n. 6. dixi) in qua imago hominis absque capite. Orta est stella ex Iacob, ut vastaret filios Moab, confuso Ottomanico imperio, & iacente Luna in movilo: ridente Ecclesia propter quadrigas turbata; videns spolia Turcarum, in divitias & tropheara. Antemerale catholici imperij obtinere cupiebat Ottomanus: at confusione per feminam, nequaquam Hostis muros habuit.

Ipsa hostis nosros in signi laude ferebat. 9 Pende verba inclamantis auxilium, ubi propter palmam Virginis desiderabat aspectum. Revertere, revertere Sunamitis, ut intusamur te. Bis vocat, vel bis querit? Amant enim semel aspectu non sufficit. Aliquid, ni fallor, arcanè lateat.

Quod se verteret, cum illam acerbitas tanta opprimeret: & in auxilium tribulationis urgentis, optatur ab Ecclesia praesentia Virginis-matris; quoniam fugiet a cordibus tribulatio, modo tepererit Virgo. Nescivi, pra celeritate gratiae: dicit Maluenda. Turbata propter bellicos apparatus fuit, nesciens, quod verteret se. Vicinam respexit, affuit: & etiam tunc dignata nescivit; quippequam ita prompte in auxilium collata gratiasut ipia nesciret, an bellis fuisset affuita.

Iam Virgo quae ortu suo faverat, fovet; & ut nova stella illultraverat mundum, assumpta meridò in caelum. Unde Bernard. Sermon. de Aqueduct. n. 1. inquit: Favenda Virginis amplectitur caelum praesentiam, terra memoriae veneratur. Sic mirum totius boni illic exhibitio, hic tenuis quadam libatio primitiarum: ibi res, & hic nomen. Vis scire, quia nomen & memoriale eius in nobis est, praesentia in excelsis? Videbimus per nomen etiam praesentiam in terris, dum reverti exigitur, ut denudò videatur facies, in gaudium voti. Revertere, revertere. Sed cur denudò? Quoniam primò non modò. Quae, ut revertatur dicit, primò venisse suppunit. Quando adversus Turcas venit? Quando in Naupacto classem funderit imperatoris Turci: modoque semel reversa, dicitur ab Ecclesia denudò Revertere; ut faciat Vienna catholici Imperij opporrio, quod fecerat in Naupacto. Venit, & denudò reverfa est, nata ut stella Iacob: igitur obscuritatis Lunae, vergentis in vacuitatem, radijs, novae virtute exorientis lucis; destruxit (in Vienna vidit Virginis aspectum) in urbis obfisione totum impetium Turcarum.

Immensae vocis gemitus, & pondere lapsi Pectoris arma sonant, infracuque ensibus enses.

Intende: Apparere ab Ecclesia postulat, & quater, dum turbatur propter quadrigas Aminadab: Revertere, revertere Sunamitis: revertere, revertere, ut intusamur te: equidem exponemur periculis, si non revertetur. Bis reversam in clade Naupacti, ex libertate Vienna, scimus; quando quarto venit in Naupactum; sed nequaquam quando revertetur tertio. Hoc prodigium contingeret bredi, sub Ferdinando VI. futuro immediatè Rege Hispaniae. Constat vicino Malachiae Cisterciensis Monachi, cuius praeteritarum praedictionum exhibitio, est profectò futurorum certitudo; iuxta Regulam Gregor. Magni. in Evangel. Homil. 1. Ita enim praecinit:

Ardens ut facula Sextus in greditur. In unum venient Leo, Draco & aquila. Virginem Veterem ipsi tenebunt, Et postea Lunam in mare mergent.

Mergent, quippe tertio invocata revertetur. Virgo, & apparebit è caelo: eandem que aleam inflatus claffe, Turca subibit dum Virgo in auxilium venerit. Aliò describit Lucanus d. 1. à v. 305. & 5. à v. 703.

Berna.

Et denudò depravit exercitum.

Lucan. d. v. 572.

Haec in posterum suspensur bene sciant.

Malach. Eius nomine tunc Turcam de bellabit Resist. pania. Præd. nandus Pl.

In classem cadit nomen : terraque marique
 Iustus Caesar agi : sed modo signa tacebunt
 Marie sub adverso. Lassatum fluctibus
 equor.
 Fracturum pelagus Boream, solvere carinas,
 Quas ventas doctique pari moderamine
 dextra
 Permissas habuere diuisulamque per aquor,
 Ut terrestre, coit, confertis puppibus,
 agmen.
 Sed lux sacra modum venti, velique tenore
 Eripies nautis, exentietque ordine puppes.
 Mox ubi percussit sensus Notus atior
 alas
 Confusus temere immista glomerantur in
 orbes,
 Et turbata perit dispersa in littora pennis.
 Heu, quis victurus est, quando ista faciet
 Deus? Videbo, sed non modo: intuebor,
 sed non propè. Revertens profecto,
 intueamur te, præclarissima Virgo. Af-
 picies.
 Aggredere o magnos (adert iam tempus)
 honores
 Chara Deum soboles, magnum Iobis incre-
 mentum.
 Virg. 4. Eclog. 4. M. 48.
 Aspice convexo natantem pondere mundum,
 Terrasque, tractusque maris, cœliumque
 profundum:
 Aspice, venturo lætentur ut omnia saclo.
 O mihi tam longe maneat pars ultima vite,
 Spiritus & quantum sat erit tua dicere
 fœta.
 Sicine Virgo revertens contra Turcas vi-
 debitur tertio, & mirabilia eius in profun-
 do. Ergo in alia Didascalice aethia, ut in
 præsentis triumpho consistet Virginis non so-
 lum nomen, sed & præsentia.
 11 Sub pontificatu Clementis III.
 Lunæ visa eclipsis magna: & quod mira-
 bilius, Lunam è cœlo descendisse in ter-
 ram; refert Pineda, in *Eclesiast. Monarch.*
 2.1. cap. 5. §. 3. Siparium aperitur,
 ut quod Viennæ mirabiliter contigit, ex-
 ponatur. Luna deficit, penitus evanes-
 cens, eclipsis deliquium passa, & etiam
 Luna videtur in terra? Utique: quia in
 Viennæ mœnia descendit Luna Maria,
 Luna Turcæ eclipsim passa. Nova bella
 elegit Dominus, & portat hostium ipse
 subvertit: id est, novum præliandi mo-
 dum Numen elegit; dum hostes incipie-
 bant urbem expugnare, ut divina viriuiti
 tanta victoria adscriberetur. Caietan.
 Adversus vexatores usque ad urbis portas
 discurrerent. Unde novum præliandi ge-
 nus, ubi ad urbis portas pervenit hostili-
 ter inimicus? Priscum perlit, domi sur-

geret Debbora, surgeret mater in Israël:
 novusque dicitur modus præliandi, De-
 bora, bellatrix virtute; quia si prædem
 per viros numen concessit victoriam, mo-
 do insignior parta per tœminam: etenim
 uti mater usque ad portas accedentes au-
 dacter armatos hostes, expulit valide ab
 ipsis mœnibus urbis. Dum hostes incipie-
 bant in obsidione expognationem ur-
 bis, Debbora recordata est nominis ma-
 tris, ut filios fovaret obfessos, & arceret
 à portis inimicos: quæ ita in propugna-
 tione fortis, ita valens; ut prævaleret in-
 vincibilis certamini, novo bellandi & de-
 bellandi genere: quandoquidem hostes in
 portis audito agmine matris, fugerunt im-
 petè armis ad mœnia depositi. Acumen
 est Alcimi Avit. ad *So or.* a. v. 34. imago
 Virginis-Matris Debbora exponitur bellis,
 ait Alapid. hic.
 ———— Ut Debbora quondam
 Duceret instructas per forata classica tur-
 mas,
 Et mulier sumpto præcederet agmina signo,
 Mirantes hortata viros, quos ipsa ferocem
 Exemplo verboque monens accendit in hostem.
 Quas postquam ducens princeps animosa
 cæteros
 Impulit, accedens vegetata furoribus arma,
 Barbarica cecidere manus, dissolvitur
 omnis
 Hostilis virtus; tum quæ se femina monstrat,
 Palates dant terga viri, latebramque petentes,
 Si cœvant, vitæ esse putant.
 12 Ultra videamus novum præliandi
 modum, dum Turca applicuit Viennæ
 mœnibus exercitum, ubi Virgo se mon-
 stravit esse matrem, & eius quam grande
 nomen: igitur ut Luna Turcica eclipsim
 pateretur in muro, quæ pulchra ut Luna
 veniet ad mœnia de cœlo. *Quæ est ista que
 progreditur pulchra ut Luna?* dicunt An-
 geli, scientes profecto quanam esset, uti
 illorum Regina; & terribilis, ut castrum
 acies ordinata. Cur igitur interro-
 gant, si non ignorant? Est specialis dul-
 cedo in nomine Virginis, quo delectan-
 tur etiam Angeli abundantia suavita-
 tis: & licet nomen Virginis & reverentur
 sciant, quæ sit & avidè interrogant; ut
 per denuò auditum nomen, amplius per-
 cipiant dulcedinem. Nomen istud ita Deus
 magnificavit, & honorari voluit, ut non
 recedat laus eius de ore hominum, quod
 Angelorum delictum. Patet in Turcas po-
 testas. Ave Maria, gratia plena, benedi-
 tu in mulieribus, & benedictus fructus
 ventris tui, Iesus,

Verf. 7.
 Quæmo-
 do in via
 Heria,
 parit
 Finnes,
 novus
 fuit mo-
 dus præ-
 liandi

Alcimi
 Avit.

Cant. 64
 Dulcedo
 nominis
 Marie
 quantitas

Egregiam verò laudem, & spolia ampla
 refertis
 Virg. 4. A. vi. 93.
 Tuque puerque tuus, magnum & venera-
 bile nomen.
 Sed quis erit modus? aut quo nunc certa-
 mine tanto?
 13 Dicam: Virgo progreditur na-
 scens pulchra ut Luna. In Apocalypsi ex-
 ponitur alia forma, eius dum deleribitur
 ornatus: Luna (dicitur) sub pedibus eius.
 Quomodo si Luna ab illa calcatur, pulchra
 tamquam Luna extollitur: Est ipsa? Mo-
 ralis occurrit locus; ut pulchritudinem
 humilitatis humanum recipiat pectus: tunc
 enim decorum hominis cor, dum se levat
 super se: igitur si pulcher, ubi ab alijs
 despicitur; pulchrior utique, dum ipse à
 semetipso calcatur. Lunam Virgo habet
 sub pedibus, & progrediens quasi Luna.
 Estne ipsa? An in idem eadem Virgo?
 Nullo modo. Diversa quæ in cœlo fulget,
 ac quæ in terra sub pedibus iacet. Luna
 deorsum, Luna sursum, ut novum exhibet
 præliandi modum, dum una nitet &
 pulchra speciositate, & alia evanescit in
 eclipse: equidem cum Viennæ ardetentur
 & portæ & mœnia; videnda Lunæ &
 eclipsis & unà è cœlo descensus: descensus
 Virginis in protectionem: eclipsis impu-
 gnantium in formidinem; ut virtuti bella-
 tricis adscriberetur victoria, quin arma
 propugnantium essent arma: igitur Virgo
 pulchra ut Luna descendit de cœlo in mu-
 rum; ut sub pedibus calcata, eclipsim pa-
 teretur Luna Turcarum. *Clypeus & hasta
 si (pro Non) apparuerunt in quadraginta
 millibus Israël.* Erant, unde subditur:
 Principes Israël, qui propria voluntate
 obtulisset vos deserunt: v. 9. Næ Princi-
 pes arma habent; sed arma quasi non es-
 sent, ad mœnia & portas urbis adstante
 Maria, Lunâ ab olympo descendente pro
 victoria; inebans Principes, qui se obtu-
 lerunt discrimini, ut vincerent in certamine:
 etenim pro illis haud quisvis, nec cessavit
 bellatrix Virginis virtus, quousque Otto-
 manam Lunam posuit sub pedibus. Innu-
 meri hostes: at pro quot de cœlo descen-
 sus Virginis: Nata tunc imperio, sacro
 nomine invocato, cuius virtuti debetur
 palma, & victrici reverentia. Soufa, quò
 sup. à v. 7.
 ———— Chori cultu maiore parantur
 Virginis in laudem: Procerique Senatus
 Religione pijs, meritisque ex ordine civis:
 Quæque dies solidos cœli consumit amore
 Cura Sacerdotum, plebs & sine nomine,
 festum
 Tom. VII. Taut.,

Latius celebrate diem: puerque beate
 Natalem Domina cultu inflaurate quotan-
 nis.
 14 Irærant hostes in Romana mœ-
 nia, Principe Nunia: de quo Plutarch. in
 co, inist: Ipsi tantum in Diss. fœdicia suis-
 se memorant; ut cum ei aliquando renun-
 ciaretur, hostes ingrere, subridens dixit:
 At ego rem sacram facio. Per reli-
 gionis cultum, è cœlo expectabat auxi-
 lium; quo positus, sacris ex animo inten-
 tus; igitur illorum ad muros extitisse ar-
 ma, hostium cunctorem demonstravit fu-
 ga. Non secus accidit; ubi in muros
 Viennæ Sultani exercitus irruit. Coleba-
 tur Virgo-Mater, suffodiens muros hos-
 te, obfessis sacrificantibus in eius laudem,
 & avidè illius invocantibus nomen. Eni-
 cuit virtus bellatrix in fuga hostis: etenim
 nullam vel ab inimicis patiuntur hostilita-
 tem, qui in auxilium adveherent eius sa-
 crofanctum nomen. Iam terra non solum
 habet Virginis memoriam; sed & præsen-
 tiam. Aliquando tenet solum, quod Em-
 pyrium. Hæ res, & in terris nomen. An
 discrimen: Exprimant, qui eius degustant
 voluptuose dulcedinem: habentque præ-
 sentiam Virginis optabilem & memoriam;
 quoniam per eius venerabile nomen, in
 incursibus Turcarum videmus esse præsen-
 tem. Messeni è Sicilia contra Lacedæmon-
 enses recuperantes patriam, in signum li-
 bertatis M receperunt litteras; Briet. 2. p.
 Tom. 1. Chronolog. Telleræ etiam fuit exer-
 citus Constantini Imperatoris, ut patet ex
 aureo Numismate, in quo stant duo mili-
 tes legionarij hastati, & in medio labarum
 cum inscripto M. epigraphe: Gloria exer-
 citus. Ita Joannes Hiemelar. *Tabul.* 554
 Quæ olim gloria exercitus, modò fuit
 Imperij, Virginis sacro nomine, signato
 initiali charactere; ut Germani haberent
 libertatem, dum Ottomanus urbem quæs-
 aret in servitute, gaudentes victorij;
 quippequam nomen Virginis Maria: eius-
 que gloria patuit, urbi que libertas; dum
 vidit sub eius mœnibus ab illa prostratos
 Turcas.
 Illam ante pronus conestit Æthiops.
 Hostes: in ipso pulvere fordidi,
 Vultum resurgunt, obfculantes
 Quam pedibus premit illa terram.
 15 Nomen Mariae aliquid divinum
 redolet; quapropter Idiota de *Contempl.*
 Virgin. lib. 1. cap. 7. contulit Rose: Na-
 scenti, Maria tibi nomen imponitur, ut
 rosa suavis: in illo tamquam è Namine
 redoleret. Hinc illa de se dicit, quod nata
 in

Plutarch

Haud lo-
 cus for-
 midini,
 eius inco-
 cato non
 mine.

M. signi
 libertatis
 & gloria
 exercitus

Hemec-
 lar.

Luc. 1
 27.

Crucius

Nomen
 celeste.
 Idiot.

Eccli. 24. v. 8. Cluf. Quare rosa dicitur Arbor Marię? Curt.

Cum Minerva rosarium.

Cael. Greg.

Homert.

Virgo similitudo Rosa & Minerva.

Prudent.

Ubi sup.

Eius viri in Turca.

in lætitiâ mundi, quasi plantatio rosa. Et ut legit Syrus: *Bupthaimus*, quod apud Arabes dicitur *Arbor Marię*; uti observat Clavius, 3. *Histor. plantar.* cap. 30. *Rosa sane natura sua spinosa est*: ait Benedictus Curtius, 30. de *Cultu hortor.* cap. 25. Quare de Rosa venustate simulque rigore, epigraphę Rosarum inscripserat: *Armata delectat: Minatur & allicit: Delectat fertique: & florat & vulnerat: Fortitudo & decor: Pungit, & atrahit.* Sic enim inter Priscos celebratum armatę Minervę natalitium, atque floridum rosarium. Ita Cael. Gregorius in *Mytholog.* §. 18. & Alapid. in loc. Eccli. cit. ubi: *Quamprimùm Minervam è capite Iovis prodixisse, fingunt; statim nobilem rosarum stirpem editam: quo quidem signabatur potens in prælio, temperque Virgo. Homer. Hymn. ad illam, modulatur: Aurea non illi Veneris; sunt munera cordis; Prælia sed placuere, feri sed munera Martis. Sed cades, sed bella, sed & certamina, pugna.*

Virginibusque eadem monstravit prima domi que *Munera conceniant, animisque impressa notavit.*

16 Elucet planè Virginis nomen & natale in gaudium mundi, pulchritudine rosę armique Minervę, insignis cuius virginitas, in devotos lauvitas, atque in aversos severitas: igitur uti rosa allicit & pungit, delectat & vulnerat: vulnerat hostes, allicit & delectat invocantes Fideles, in cuius nomen Viennę crexerunt trophæum, tot prostratis ad moenia cadaveribus Turcarum, conversis rosis in pungentes spinas, & invocantibus nomen, spinas vertens in rosas. Prudent. in *Apotheof.* v. 462.

Onomen prædulce mihi, lux & decus & spes.

Præsidis que nobis, requies è certa laborum! Nobis in rosę specie percurrit clypeus, quia fortitudo & decor indumentum eius. Verùm pende. Non dicitur absolute Rosa, quæ pollet armis, folijsque rutilis. Rosa est, sed singulariter ut floreat in Iericho. Ubique floreat, ubique vernat; sed in Iericho plus rutilat. Sub manu causa. In Iericho apparuit nascentis armatę Minervę, & ostensa cunctis in constitutione Rosa. Idem Hebræicè Iericho, ac si diceretur Luna: hicque uti rosa floreat, valet, spinis que prævalet, dum filios afflictos Viennę speciositate fovet; etenim veniens

è caelo in rutamen, eius implorantium nomen, per insignem pugnam, per singularem victoriam, totius Imperij Ottomanicæ eclipsi obsecravit Lunam. In *Tom. seq.* reliqua, quia protrahitur Didascalia. Dicit nunc Germania, potius Ecclesia tota, ex carmine r. Saphus, v. 2.

O Iovis proles caeli sempiterna, Conscine me patiaris, oro, Divos dolore.

Huc ades tandem, precibus vocata, Si meis unquam celer, affusis Teila non propter quia sape linquis Aurea Patris.

DIDASCALIA IV.

Gloria & pœna comites in Christi schola.

LABORES semper molesti, gravaminis conlanguinci, quorum abundans seges in mundo, quandiu fuerimus in hoc tabernaculo. Unde Euripides in *Orest.* v. 230. inquit: *Molesta possessio, sed tamen necessaria.* Spes animum instruit, ne sit molesta; igitur cognoscit vexationibus incommo- dum, sed non in damnum. Angitur san- cor: cæterum *Virutis occasio est*: ait Be- neca de *Provident.* cap. 4. Sub specie enim vellicantis stimulo pœnæ latet splendor glorię.

Virutis est domare, quæ cuncti pavent. Ut subdit idem in *Oratio Herculi.* v. 434. Cor profectò leve, cui nihil contigit gra- ve. *Lætificabis gaudium cum vultu tuo*: dicit nostra Tautologia. Semper gaudium est, sed non semper in lætitiâ: diciturque cum vultu Deitatis ex gaudio lætitiâ in caelo; quippequam in mundo est lætitiâ sine gaudio: quandoquidem exultatione mira illorum repletur pectus; qui gloriantur felicitate in ventis tribulationibus. *Beati qui labores in requiem* (ait Chrysol. *Serm.* 152.) *in refrigerium dolores, marores in gaudium commutarant.* Quod vocatur calamitas, invenitur felicitas: appar- renteque revelat vultu gaudia, quò lati- tabat, sed intererat lætitiâ; quoniam iam animę fulgor, quod pridem labor, dolor & meror. Paulinus in *Panegyri. Cel.* §. 4. v. 4.

Hoc precor, hoc potius maneat mihi luctus in ævo, Præferere aterna semina lætitiâ.

Atque in fideles gratię ce- leritas.

Sapho.

Eurip. Labor virtutis occasio.

Senec.

Idem.

Pl. 10. 7

Chrysol

Institi in caelo sua. Da con- trarie, quæ in mundo.

Paulin.

Leo Pap. Dona ca- lesia.

Senec.

Dives.

Ioann. 6. 5.

Qui pro Christo patian- tur, in caelo pos- sionibus collocan- tur.

Senec.

Idem.

Pl. 10. 7

Chrysol

Institi in caelo sua. Da con- trarie, quæ in mundo.

Ovid. 3. Art. v. 549.

Paulin.

Itē procul lati: stentum consortia malo; Ut brevibus lacrymis gaudia longa metant. Salutare sane votum: etenim, ut inquit Leo Papa *Serm. in Ascensum.* 2. *Infirmis in virtutem, mortalitas in immortalitatem, & conumelia transiit in gloriam. Brevis via. Quam dilecta Tabernacula! Scias (inquit Stoicus, Epist. 64.) illam esse in ex- celsis, sed volenti penetrabilem. Hoc quidem virtus tibi ipsa præstabit; ut illam admireris, & tamen speres. Illam in- tencor obstruere factus. Breve, inquam, iter, & per compendium. Ovyen. 4. Epigram. 195.*

Vis voto potiaris amans? patiaris: oportet, Si vis in dulci vivere pace, pati.

2 *Abiit Iesus trans mare Galilæe, & sequebatur eum multitudo magna:* ait Ioannes. *Subiit ergo in montem Iesus, & ibi sedebat. Cum sublevasset ergo oculos, & vidisset, quia multitudo magna venit ad eum, &c. Difficile prorsum capere, quic- quid continetur in periodo, contradicente supposito. Iesus cum ascendisset in ac- elivia montis, sequens multitudo mansit ad montis radices. Ergo Christus sedens in superioribus, assecias iuxta situm habe- bat inferius. Quorsum igitur ut videret illos, sursum sublevavit oculos? Haud- tunc videret, quam coram habebat mul- titudinem magnam; si oculos statulisset declinare in terram. Afflicti illum seque- bantur, infirmitatibus gravati, pœnitique & erumini oppressi; ut etiam molesto gressu laborum, possent sequi, & perve- nirent ad Christum: tanque Christus med- itanter, infra cum essent, ut videri pos- sint, elevat lumina; designans quanti du- cantur ex tribulatione merita: igitur quos pro illo oppressit pondus laborum; in so- lano ut videat, respicit cœlum. Quia il- lum sequuntur, in hoc mundo gravantur; sed à Christo (in quo gaudia sentiant) fo- ventur, ut construant præmium afflictio- ne dolorum. In terra se arbitrantur iac- cere, ubi se vident tribulationibus in- cuti; non cognoscentes quæ munera præ- parata, ubi gaudia vagantur sine lætitiâ: equidem cum elevent, quæ comprimere videntur (sicut ab oppressis non videntur) in cœlum sit oculorum Salvatoris ele- vatio, ut cognoscat laboribus esse in cœlo.*

Numen inest illis, sunt & commercia cæli. Sunt in terra, & non sunt tibi: sed ubi me- rentur esse: Christulque illos respicit for- sùm, dum ad montis radicem sistant decursum; quoniam qui Christum se-

quens labores tolerat, tribulationis pennis in altis habitat.

3 *Pende. Sequebatur eum multitudo magna, quæ videbantur signa, quæ faciebatur super his, qui infirmabantur.* Athiop. *Super his, qui pariebantur.* Quæ signa? Miracula, singularia prodigia; quibus læ- tabantur in Christi sequeciam, qui per pœnas cœlestem querebant gloriam: equi- dem non sine quo singulari prodigios quòd patientes in terra collocarentur in cœlo. Oriuntur gaudia ex doloribus, nu- danda propemodum in cœlestibus; sed aliquis tantæ felicitatis in terra explora- tur lux, ne de premio ambigat oppressum cor: firmum est: utroque iterata fit: & dum oculos, ut videat, Salvator in cœ- lum dirigit; patientibus propter illum, signum in elevatione glorię præsentis ostendit: quandoquidem absconditur pon- dus glorię, sub pellacido velo prementis pœnæ. *Elevare, elevare Ierusalem; qua- bisisti de manu Domini calicem.* Calicem Domini, dolores, anxietates, merores, af- flictiones gravissimas; inquit Maluend. His anima amare opprimitur: & dicit, quòd elevetur? Utrique, ut ad toleranda crucia- mina, videat præmia: etenim si per angus- tias calicis amarissimi, videret illi, in ter- ra oppressam iacere; salititer specie exte- nã, quoniam absconditur gloria: elevati & nimis elevari iubetur, quandiu in ama- ritudine deprimitur: ut videat quid peper- rit, si intorsum oculos aperit: igitur per epotum amaritudinum calicem, cœlum usque quæ depressa obtinet elevationem. *Vires inclinata resumit,* dicit de face ar- denti, Ioann. Orosius, *Emblem.* 2. Ad rem, dum gravius patitur cor: quando- quidem si adinstar facis, doloribus usque ad terram inclinatur, per ipsum pondus usque in cœlum attollitur. Dicit contextus: *Ut plantes cœlos, elevare, elevare.* Ab illa formandi cœli? Numen studeat laborum glorię, & per illos etiam throno elevatio- nis animæ: equidem cum in cœlo sit gloriâ, cœli formantur à pœna; quoniam per acer- bitatem angoris pœnæ, elevatur vel in terra ad beatitudinem glorię.

4 *Acceptus Dominus Moyses gloriam quærit, ut gratiam eius invenisse constet.* Faciem Dei videre vult; sed abnuit. Gloriam videri exoptat, & conceditur. *Non poteris videre (ei dicit Dominus) faciem meam: non enim videbit me homo, & vi- ves.* Haud inficiatur, quia videri non potest; sed quia Moyses vivens non potest illam videre: eique concedit in gloriam

Verl. 29

Unde huiusmodi prodigiâ

Isai. 54. 17.

Maluend

Ponderi qui oppri- muntur, elevan- tur.

Ioann. Oros.

Verl. 16

Exod. 33. 20.

Kk a bea.